



Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. ταιο

μέλλαν αυτής ημερών: Η Ελλάς και η
Αρχία εν τῇ Ανατολή / υπό Δ. Μαυριάδου

A.

Τί ποιητέον;

ΤΕ ἡ Ἑλλάς διὰ τῆς φυσικωτάτης καὶ νομίμου αὐτῆς ἐπαναστάσεως τῆς 10 Ὀκτωβρίου, λύουσα τὸ παρ' ἄλλοις ἀκατανόητον ζήτημα τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ, ἐτέλει θυσίαν ἀνάμικτον εἰς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐξέπληττε τὴν Εὐρώπην ἅπασαν διὰ τοῦ ἀγλαοῦ προϊόντος τῆς ὁμοφωνίας, μεθ' ἧς προσενεγκοῦσα τὸ λαμπρὸν αὐτῆς στέμμα πρὸς τὸν Ἑλληνοφιλή τῆς κραταιᾶ; Ἀγγλίας πρίγκηπα Ἀλφρέδον ἐφαίνετο κατανοήσασα τέλος πάντων τὸ ἀληθές; αὐτῆς συμφέρον, πολλὰς ἅμα ἐλπίδας καὶ πολλοὺς φόβους ἀνήγειρε καὶ κατέστρεφεν. Ἐν τούτοις τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἦν καὶ ἔσται ἀείποτε τὸ αὐτὸ, ἀκλόνητον, ἀναλλοίωτον, ἀπαραιμείωτον ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους ἢ τοὺς Τούρκους, ὑπὸ τὴν Βαυαρικὴν ἢ ἄλλην οἰκονομήποτε δυναστείαν εἰς ὃ προορισμός, εἰς ὃ σκοπός, ἐν τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἢ τελευταία ἡμῶν ἐπαναστάσις κατ' οὐδὲν μετέβαλε τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν τοῦ προορισμοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δὲ καὶ ὕλικὴ εὐημερία καὶ ἰσχυροποίησις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ πλήρως ἐθνικῇ ἀποκατάστασις ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἰδοὺ τὸ αἰώνιον καὶ ἀναλλοίωτον ἰδανικὸν ἡμῶν, πρὸς ὃ ὀφείλομεν ἐγκαρτεροῦντες νὰ τείνωμεν ἴδιον δὲ τὴν πολιτικὴν ἡμῶν ἢ τὰ πρότερον ἐν γρήσει πρὸς τοῦτο μέσα, δυνάμεθα ἐλλόγως νὰ εἴπωμεν, ἀποδειχθέντα σαθρὰ, ἀνεπιτίθεται καὶ ἀσύνητα, ὑπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἔθνους καταδικασθέντα, ἐν μιᾷ νυκτὶ κατεστρέψαμεν. Τὸ ἀληθές τότε τῆς ἐπαναστάσεως πνεῦμα, ἢ πρὸς-

φατος ἐπιβρόχῃ τῆς πείρας καὶ τῆς φρονήσεως, τὸ ἔμφυτον αἰσθημα τοῦ ἀληθοῦς συμφέροντος, ἡ ἀγνεία τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τὸ ἀδιάφορον τῆς καρδίας ἡμῶν ὑπὸ τῆς ξένης διπλωματίας, δὸς δ' εἶπεν καὶ τῆς ιδιοτελείας, ὠδήγησαν ἡμᾶς εἰς τὴν εὕρεσιν μέσων πάντως φυσικῶν καὶ προφανῶς ἀλανθίστων. Ἐπῆλθεν ἡ ἀποποίησης τῆς Ἀγγλίας ἀπάτη! ἀνέκραζαν οἱ εἰς τὸ παρὸν μόνον ἀποβλέποντες ἀστοχία! οἱ ἤττον νοήμονες θάρρος, ἐπιμονή! οἱ πλείστοι καὶ θαρράλευτοι. Τὸ βέβαιον δὲ εἶναι, ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο ἐπανέφερον ἡμᾶς εἰς τὴν συνήθη τροχίαν μας· ἐπανεύρομεν τὴν φιλοδοξίαν, τὴν ιδιοτέλειαν, τὴν διαφωνίαν καὶ ἐν γένει τὰ πάθη ἡμῶν ὁ αὐτὸς κυκεὼν ἐπικρατεῖ εἰς τε τὰ πνεύματα καὶ τὰ πράγματα· καὶ ἤδη δραπέται τῆς τάξεως, ἐξομῶται τῆς πολιτικῆς, ἦν πρὸς στιγμὴν τοσοῦτον θαυμασίως διεχαράξαμεν, κρυπτόμεθα ὀπισθεν τοῦ δακτύλου ἡμῶν. Μικρὸν εἰς τὴν πορείαν ἡμῶν προσκόψαντες, ἐνόμισαν πολλοὶ, ὅτι ἀπληγήσαμεν τὴν ἄβυσσον καὶ ἀποκρτεροῦντες δὲν τολμῶσι νὰ προβάλλωσι τὸν πόδα. Ἀναδραμόντες δὲ μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν θέσιν, ὠχυρώθησαν ὀπισθεν τῶν διερρήγμένων ἤδη Γαλλικῶν ἢ Ῥωσικῶν προτεχεισιμάτων αὐτῶν συγκαλοῦντες πέριξ αὐτῶν τοὺς πιστοὺς διὰ τὸν κοινὸν βεβαίως τῆς Ἑλλάδος σκοπὸν. Τοιαύτη διστυχῶς ἡ ἐπιβρόχῃ τοῦ παρελθόντος παρ' ἡμῖν! Αἱ Ἀθήναι καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπὸ πολλοῦ διατελοῦσιν ἡ κοινὴ παλαίστρα τῶν ἀντιζήλιων καὶ ραδιουργιῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, ἐκάστης αὐτῶν φιλοτιμουμένης νὰ καταστήσῃ ἡμᾶς νευρόσπαστα τῶν σκοπῶν αὐτῆς· ἐντεῦθεν καὶ αἱ Ἀγγλικαί, Γαλλικαὶ καὶ Ῥωσικαὶ πολιτικαὶ μερίδες ἐν Ἑλλάδι, ἢ κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου οἱ Μπαρλαῖοι, Μοσχομαγκίται καὶ Ναπαῖοι. Ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια εἶναι μία· καὶ, ἂν ἡ μία ἐκ τῶν τριῶν μερίδων εἶναι κάτοχος τῆς ἀληθείας, ψεύδονται καὶ πλανῶνται αἱ λοιπαί· καλῆ δὲ τῇ πίστει μετὰ τῆς πλάνης αὐτῶν συμπαρασύρουσι καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

Δὲν θέλομεν ν' ἀδικήσωμεν οὐδένα· ὑποθέτομεν, ὅτι ἐκάστη μερὶς δὲν ἔχει ὡς ἐλαττήριον τὴν ιδιοτέλειαν, ἢ ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ ἐκάστης μερίδος, στρατολογοῦντες εἰς τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας ὀπαδοῦς, δὲν ὀρμῶνται ὑπὸ προσωπικῶν συμφερόντων μᾶλλον ἢ πολιτικῶν ἀρχῶν, καθ' ἃς ἐν πεποιθήσει πρεσβεύουσιν, ὅτι δύνα-

ται ἡ Ἑλλάς, ἀσπαζομένη τὴν πολιτικὴν ἢ ριπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας ὠρισμένης τινὸς δυνάμεως, νὰ ἐπιτύχη ἀλανθάστως τοῦ ἰδανικοῦ αὐτῆς. Τὸ μόνον παράδοξον ἐνταῦθα, τὸ μόνον ἐλαττωματικὸν ἢ καλλίον τὸ μέγιστον τεκμήριον, ὅτι καὶ πεποιθήσεων ἀκραδάντων καὶ ἀγνῶν πολιτικῶν ἀρχῶν στεροῦνται εἶναι αὐτὴ ἡ ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστω ἐνέργεια αὐτῶν. Διὰ τί δὲν ἐκθέτουσι τὰς ἀρχὰς αὐτῶν εἰς τὸ κοινόν; διὰ τί δὲν ἀνελίττουσι τὸν μίτον τῶν συλλογισμῶν αὐτῶν, ὅπως φωτισθῶμεν καὶ πεισθῶμεν καὶ ἡμεῖς; Διὰ τί φοβοῦνται τὴν δημοσιότητα, ἂν εἶναι ἀγαθοὶ πατριῶται, καὶ ἂν αἱ προθέσεις καὶ τὰ σχέδια αὐτῶν εἶναι εἰλικρινῆ καὶ συνάδουσι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος; φοβοῦνται τὴν σύγκρουσιν τῶν διαφόρων γνωμῶν; ἀλλ' εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ἐκ τῆς συγκρούσεως ταύτης θέλει προκύψει ὁ λαμπρὸς τῆς ἀληθείας σπινθὴρ, ὡς ἐκ τῆς τριβῆς δύο σωμάτων πηγάζει ἡ θερμότης καὶ τὸ πῦρ ἢ φρονούσιν, ὅτι ὁ λαὸς εἶναι ἀνίκανος νὰ σκεφθῆ καὶ κρίνῃ περὶ τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ συμφέροντος καὶ ὅτι πρέπει μᾶλλον νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς βουλήσεις καὶ τὰς πράξεις ὀλίγων φατριαρχῶν; Μετ' ἀγανακτήσεως ἀποκρούομεν τὴν ἰδέαν ταύτην, ἡ ἐπανάστασις καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ πρίγκηπος Ἀλφρέδου ὡς ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος ἀνατρέπουσιν ἄρδην τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ ἐναργῶς ἀποδεικνύουσι, ὅτι ὀρθῶς ὁ Μοντέσκιο ἐφρόνει λέγων, ὅτι ὁ λαὸς γινώσκει θυμαίως νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἄρχοντας του, παράδειγμα ἱστορικὸν φέρων τοὺς ἀρχαίους Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες οὐδέποτε ἐξελέξαντο κακοὺς ἢ ἀναρμοδίους ἄρχοντας.

Ἄν, τοῦ ἔθνους ἀγνοοῦντος τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰς προθέσεις πολιτικῆς τινος μερίδος ἐν τῷ σκότει ἐργαζομένης, κατορθώσῃ αὕτη διὰ τῶν ῥαδιοιουργιῶν τῆς ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει νὰ φέρῃ ἡγεμόνα ἀπαρέσκοντα εἰς τὸ ἔθνος ἢ μὴ συμβιβασζόμενον πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀληθῆ τῆς Ἑλλάδος πολιτικὴν, δὲν εἰσάγει εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ ἔθνους τὸ σπέρμα τῶν συνεχῶν ἐπαναστάσεων καὶ δὲν καταστρέφει ἢ διακωλύει τὴν ἐθνικὴν πρόοδον; Τί ἐσερδήσαμεν ἐπὶ τῆς τριακονταετοῦς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος; τὴν ἐπαύριον τῆς πτώσεως αὐτοῦ δὲν εὐρέθημεν εἰς τὴν παραμονὴν τῆς ἐλευσεώς του; καὶ δὲν ἔμεινεν εἰς τὸ μέτωπον τῶν πολιτικῶν

ἡμῶν λάμπον τὸ στίγμα τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξαχρειώσεως τῆς Βυαυαρχικῆς δυναστείας; καὶ σήμερον, ὅτε ἡ κυριαρχία τοῦ ἔθνους ἐδρεῖται εἰς Ἀθήνας, θέλωμεν ἀνεχθῆναι νὰ κυλινδούμεθα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βορβοῦρου, ἐπὶ τῆς αὐτῆς βουστασίας τῶν παθῶν καὶ τῆς φιλοδοξίας, γενόμενοι ὄργανα τῆς μοχθηρίας, τῆς ἰδιοτροπίας, τῆς φιλαρχίας καὶ ἰδιοτελείας φατριαρχῶν τινῶν καταπτώσεων, τοὺς ὁποίους ἡ μὲν συνείδησις τοῦ ἔθνους ἀποκριθεὶς, τὸ δὲ συμφέρον τῆς πατρίδος θεωρεῖ ὡς τοὺς μᾶλλον ἐπιβούλους καὶ ἀσπόνδους ἐχθρούς του;

Ἄλλ' ὅχι ἂν ὁ ἀληθὴς πατριωτισμὸς μᾶς ἐμπνέῃ, ἂν τὸ ἀληθὲς τῆς πατρίδος συμφέρον μᾶς ὀδηγῇ, ἂν ἕκαστος ἡμῶν φρονῇ, ὡς προσήκει εἰς πολίτας ἐλευθέρους ἔθνους ἐλευθέρου, ὅτι ἐξ αὐτοῦ τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται καὶ τὸ ἐλάχιστον αὐτοῦ σφάλμα δύναται νὰ βλάψῃ καιρίως τὴν πατρίδα, ἂν ἕκαστος τὸ γενικὸν ὡς ἴδιον θεωρῇ συμφέρον, ἂν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι σήμερον πρόκειται περὶ τῶν ὄλων καὶ μέλλοντων ἢ ν' ἀναδειξομεν τὴν πατρίδα μεγάλην καὶ ἔνδοξον ἢ νὰ ἐνταφιάσωμεν αὐτήν, ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι τῶν ἐνεργουμένων διατρεχόντες μάρτυρες, ἂν, ὑπεύθυνοι ὄντες ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τῶν ὄντων καὶ τῶν μελλόντων, θέλωμεν νὰ καταλίπωμεν τὴν Ἑλλάδα μεγάλην καὶ κραταιὰν τοῖς ἐπιγόνοις, ἂν φρονῶμεν, ὅτι τὰ ἔθνη δὲν ὀδηγοῦνται ἀπὸ ταυτομάτου, ἀλλ' ὅτι πᾶν ἔθνος, ὡς καὶ πᾶς ἰδιώτης εἶναι δημιουργὸς τῆς τύχης αὐτοῦ καὶ ἄξιός τῶν συνεπειῶν αὐτῆς, στᾶμεν πρὸς στιγμὴν, ῥίψωμεν ἐν βλέμμα πρὸς τὸ θλιβερὸν ἡμῶν παρελθὸν καὶ ἄς ὠφελθῶμεν ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πείρας, ἄς ἀναμετρήσωμεν τὰς κρίσιμους περιστάσεις δι' ὧν ἡ πατρίς φέρεται πρὸς τὸν πατριωτισμὸν ἡμῶν καὶ πρὸς τὸ συμφέρον παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ εὐέλπιδος καὶ γενναίου ἄς ῥιφθῶμεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ μεγάλου ἡμῶν μέλλοντος, τοῦ ὁποίου τὴν θύραν ἐκρούσαμεν ἤδη. Ἀνακράξωμεν δὲ ἅπαντες ὡς ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ, ὅτι παρῆρσις πρέπει πάντες νὰ διαχαράξωμεν μίαν πολιτικὴν συνάδουσαν πρὸς τὸν προορισμὸν καὶ τὸ μεγαλεῖον ἡμῶν· εἰς δὲ τὴν ὁδὸν αὐτῆς πάντες ἠνωμένοι καρτερικῶς νὰ βαδίσωμεν, θαρρᾶλέως τὰ προσκόμματα ὑπερπηδῶντες, καρτερικοὶ καὶ μεγαλόψυχοι εἰς τὰς ἀποτυχίας, εὐθυμοὶ, μέτριοι καὶ σώφρονες εἰς τὰς ἐπιτυχίας· εἰς σκοπὸς

ὅς μᾶς ὀδηγῆ, ἐν συμφέρον ἂς μᾶς συννεοῖ: τὸ γενικόν, τὸ ἀληθές, τὸ μέγα τῆς περιληψμένης καὶ δεινοπαθούσης πατρίδος συμφέρον. Τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὸν θώρακα τοῦ πολιτικοῦ θάρρους ὡς ὄπλον τῆς καρδίας, τὸν δὲ νοῦν καὶ τὰς πράξεις ἡμῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὸν χαλινὸν τοῦ λογικοῦ ἔχοντες, οὐδὲν πτοηθῶμεν· μόνη ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν πορείαν θέλει μᾶς σώσει· πᾶσα λοξοδρομία εἶναι ἡ καταστροφὴ, εἶναι ὁ θάνατος ἡμῶν. Σήμερον δὲν ἔχομεν χρεῖαν ἐνὸς Γαριβάλδου, μεγίστην ὅμως ἀνάγκην ἔχομεν ἐνὸς Καβούρ.

Ἄλλ' ἐνταῦθα γενόμενοι, πανταχόθεν ἀκούομεν ἀπευθυνομένην ἡμῖν τὴν ἐρώτησιν: τίς ἡ ἀσφαλεστέρα αὕτη ὁδός, πρὸς ἣν ἅπαντες ὀφείλομεν νὰ δράμωμεν; ἐν ἄλλαις λέξεσι, ποίαν πολιτικὴν ὡς ὑγιεστέραν, μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν προορισμὸν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων ἡμῶν ὑποσχομένην, πρέπει ἀπαρασαλεύτως νὰ διαχαράξωμεν; Πρόδηλον εἶναι, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἡμῶν πρέπει νὰ ἦναι μία, εἰλικρινὴς καὶ σαφής, ὡς ἐνιαῖος καὶ ἐναργὴς ὑπάρχει καὶ ὁ προορισμὸς τῆς Ἑλλάδος· σαφῶς ἄρα θέλομεν διαγράψει καὶ ἡμεῖς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ὀφείλει νὰ βαδίσῃ πολιτικὴν πορείαν. Ἀποκρινόμενοι εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐρώτησιν δὲν θέλομεν καταφύγει εἰς ξηρὰς καὶ ἀγόνους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θεωρίας· θέλομεν ἀρυσθῆ τὰ ἐπιχειρήματα ἡμῶν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἅτινα, μονοουχὶ φωνὴν ἀφιέντα, κείνται τοσοῦτον ἐναργῆ καὶ σαφῆ ἐνώπιον ἡμῶν. Ἐνώπιον τῆς ἀδυσωπῆτου πραγματικότητος πᾶν ἄλλο ἀποβαίνει θεωρία ἀπλῆ. Τὸ θέμα τοῦτο θέλομεν πραγματευθῆ μετὰ σπουδαιότητος καὶ ἐμβριθείας ἀναλόγου πρὸς τε τὸ ὕψος τοῦ ἀντικειμένου καὶ τὸ σοβαρὸν τῶν περιστάσεων.

Μέλλοντες δὲ ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ χάους καὶ τῆς συγχύσεως, εἰς ἣν σήμερον τὰ τε πράγματα καὶ τὰ πνεύματα διατελοῦσι, νὰ διαβρῆξωμεν τὸν πέπλον τῆς μυστικότητος καὶ εἰλικρινῶς καὶ παρρησιαί, ὡς ἐμπρέπει εἰς ἔθνος ἐμπνεόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, νὰ ἐκθέσωμεν τὰς ὑγιεῖς ἀρχάς, ἐφ' ὧν ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικὴ ὀφείλει ἐπὶ ποιῆθαι θανάτου νὰ βαδίξῃ, ἐπικλυόμεθα τὴν σύντονον προσοχὴν παντός Ἑλλήνος καὶ ἰδίως τῶν μελῶν τῆς ἔθνοςσυνελεύσεως ἐπὶ τῶν ἐκτεθησομένων σκέψεων, ὅπως μὴ δω-

ρεὴν θύσωσι τὴν πατρίδα εἰς τὸν βωμὸν τῆς φιλοδοξίας ἐτέρων
καὶ τῆς ἐχυτῶν πλάνης. Δὲν δυνάμεθα ἐπὶ τέλους νὰ μὴ συστή-
σωμεν εἰς πάντα, ὅτι οὐδὲν πρέπει νὰ πράττωμεν πρὶν ἢ πεισθῶ-
μεν ἐκ τῆς ἐναργείας τῶν πραγμάτων περὶ τῆς ἀληθείας· πρέπει
πρὸ πάντων πρὸς πάντα πάντες νὰ δυσπιστῶμεν.» Ἔττι τοίνυν,
νῆ Δία, ἔλεγεν ὁ Δημοσθένης, παντοδαπὰ εὐρημένα ταῖς πόλεσι
πρὸς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν, οἷον χαρὰκώματα, καὶ τεῖχη, καὶ
τάφροι καὶ τᾶλλα ὅσα τοιαῦτα· καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶν ἄπαντα χει-
ροποίητα καὶ δαιμόνης πολλῆς προσδεῖται. Ἐν δέ τι κοινὸν ἢ φύ-
σις τῶν εὖ φρονούντων ἐν ἐχυτῇ κέκτῃται φυλακτήριον, ὃ πᾶσι
μὲν ἐστὶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, μάλιστα δὲ τοῖς πλῆθεσι . . .
τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; ΑΠΙΣΤΙΑ· ταύτην φυλάττετε· ταύτης ἀντέ-
χεσθε· ἐὰν ταύτην σώζετε, οὐδὲν δεινὸν μὴ πάθητε.»

Β΄.

Ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀνατολή.

Ἐὰν ἐπισταμένως δὲν ἐρευνήσωμεν τὸ παρελθόν, ἐὰν δὲν λά-
βωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ σωτήρια τῆς ἱστορίας μαθήματα, ἐὰν δὲν
ἀποδώσωμεν τὴν ἀληθῆ ἀξίαν εἰς τὰ γεγονότα, ὧν τὴν σειρὰν ἢ
ἀλληλουχίαν τῶν χρόνων ὑπὸ διαφόρους φάσεις μᾶς παριστᾷ,
πάντως ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ἀληθὴς τοῦ παρόντος ἐκτίμησις.
Πολλάκις ὁ ἄνθρωπος, θαμβούμενος ὑπὸ τῆς ἐπιπλάστου ἐξωτερι-
κῆς λάμπειος γεγονότος τινὸς ἢ ἐπισκοτιζόμενος ὑπὸ προλήψεως
ἀβρῶς θωπευούσας τὰς εὐγενεστέρας χορδὰς τῆς καρδίας του καὶ
τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ παραδόσεις, παραδίδει εἰς τὴν διάκρισιν
τρίτων τὰ τιμωρότερα τῶν συμφερόντων αὐτοῦ χάριν παιδα-
ριώδους τινὸς ἀθυρματίου, καθιστὰς οὕτω ἔλεεινὸν ἔρμειον καὶ
θῦμα τῆς ἀπερισκεψίας, τῆς εὐπιστίας καὶ τῆς κακῆς τῶν πραγ-
μάτων ἐκτιμήσεως· ὅτι περὶ τοῦ ἀτόμου λέγομεν, τοῦτ' αὐτὸ
κατὰ γράμμα δυνάμεθα καὶ ἐπὶ ἔθνοισι ὅλου ἀλανθάτως νὰ
ἐφαρμώσωμεν καὶ τοῖναντίον πράξεις, κατ' ἐπιφάνειαν ἤττον
εὐνοϊκαί, ἐδείχθησαν ἐπὶ τέλους λίαν εὐμενεῖς καὶ ἐνδιαφέρουσαι.
Παραδείγματα ἐναργῆ ἐπὶ τῶν ἀληθειῶν τούτων πλεῖστα δυνά-
μεθα ν' ἀνιλήσωμεν ἐκ τῆς νεωτάτης καὶ σχεδὸν συγχρόνου

ἡμῶν ἱστορίας. Δὲν πρόκειται νὰ φιλοσοφήσωμεν ἐνταῦθα· φρο-
νοῦμεν ὁμῶς, ὅτι ἐκ τῆς μελέτης ταύτης θέλομα ἐξαγάγει τὸν
μέγιστον κανόνα τὴν πολιτικῆς ἡμῶν πίστεως. Σπεύδομεν ἐπὶ
τὰ πράγματα τοσούτω μᾶλλον εὐχαρίστως, μεθ' ὅσης, ἐλπίζομεν,
λαμπρότητας καὶ ἀκριβείας φαινὸν θέλει προκύψει τὸ ἀποτέ-
λεσμα. Ἐκ προσιμίων δὲ λέγομεν, ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν καὶ τὰς
διαφόρους τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος φάσεις θέλομεν ἐκθέσει,
οὔτε τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς θέλομεν ἀνελίξει εἰς τὰ ὄμματα
τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν· μόνον δὲ ὡς πεδίου τῆς ἐρεῦνης ἡμῶν
θέλομεν λάβει τὴν μετὰ τὸ 1821 ἐποχὴν, ἰδίᾳ δὲ θέλομεν ἐνα-
σχοληθῆ ἐνταῦθα εἰς τὴν θέσιν τῆς Εὐρώπης ἀπέναντι τῆς Ἀνα-
τολῆς.

Ὅτε μετὰ τὴν ἀξιωματημῶν ἀπελευθέρωσιν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ
Τουρκικοῦ ζυγοῦ ἢ μὲν Ἑλλάς παρίστα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκη-
νῆς τὸ μέγιστον τῶν πολιτικῶν θαυμάτων, τὸ δὲ φόβητρον τῆς
Τουρκίας φάσμα σαθρὸν καὶ ἀσθενὲς καταδείχθη, ἡ Εὐρώπη ἀνα-
γορεύουσα αὐτόνομον τὴν Ἑλλάδα ἐπίστευεν (καὶ ἰδίως ἡ Ἀγγλία,
ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων καταφανὲς γενήσεται), ὅτι ἔθετεν ἐν τῇ Ἀνα-
τολῇ τὸ ζῶπυρον τῆς προόδου, ὅτι ἐφύτευε τὸ φθαρτικὸν διὰ
τὴν Τουρκίαν σπέρμα, ἐξ οὗ ἔμελλε νὰ παραχθῆ ποτὲ ὁ ὠραίος
καὶ εὐθαλῆς καρπὸς τῆς ἰσορροπίας τῆς Εὐρώπης ἀπέναντι τοῦ
μήλου τῆς ἔριδος ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐπίστευεν, ὅτι τὸ Ἑλληνι-
κὸν τοῦτο βρέφος, γαλουχούμενον ἐν ταῖς ἀγκάλαις φιλοστόργου
μητρὸς καὶ ἀνδριζόμενον ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς τῆς Εὐρώ-
πης, ἤθελε καταστῆ μετὰ τινα ἔτη νέον τὴν θέσιν καὶ εὐημερίαν
Πεδεμόντιον καὶ ἀντάξιον τῆς Ἀνατολῆς νυμφίος. Μὴ λησμονή-
σωμεν ἐν τούτοις, ὅτι συγχρόνως ἡ φοβερὰ Ἄρκτος, ὡς ζήλοτυ-
πος ἐραστῆς, κατὰ παράδοσιν καὶ συστηματικῶς ἐπωφθαλμία
ἐπὶ τῆς ὠραίας νύμφης καὶ, ἔστιν ὅτε, καρδοκοῦσα ἔρριπτε τοὺς
φροβερὸς αὐτῆς ὄνυχας ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐπενεγκοῦσα βαθείας τινὰς
πληγὰς ἀπεσύρετο ἐνώπιον τοῦ Ἀγγλικοῦ κερβέρου. Ἐκτοτε ἡ μὲν
Εὐρώπη ἐνόησεν, ὅτι ἀδύνατον εἶναι ἡ Ῥωσσία νὰ παραιτηθῆ
τῶν κατακτητικῶν αὐτῆς σκοπῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τοῦ σφε-
τερισμοῦ ἀλλοτρίως περιουσίας. Ἡ δὲ Ῥωσσία, πιστὴ εἰς τὴν δια-
θήκην τοῦ Μεγάλου Πέτρου καὶ συνεπῆς εἰς τὰς πολιτικὰς αὐ-

τῆς παραδόσεως, ἔγνω ἐν τῇ ἀγαθότητι αὐτῆς νὰ περιορίσῃ ὄλαις
δυνάμει τὴν ἐπιβρῆν καὶ ἠθικὴν ἐπενέργειαν τῆς Ἑλλάδος ἐν
Τουρκίᾳ, ὅπως μὴ εὐρεθῆ εἰς τὴν λυπηρὰν θέσιν νὰ ἴδῃ ποτὲ εἰς
ἄλλοτριας χεῖρας τὴν νῦν μὲν διαθέσιμον, ἀφευκτον δ' ἐν τῷ
μέλλοντι Ῥωσικὴν ταύτην ἰδιοκτησίαν. Προβλέπουσα ἡ Εὐρώπη
τὸν κίνδυνον τῆς ἰδίας αὐτῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς κοινῆς τάξεως,
ἂν ποτὲ ἡ Ῥωσσία ἐν τῇ ἀπληστία αὐτῆς κατελάμβανε τὴν
Ἀνατολὴν καὶ τὴν μὲν Μαύρην θάλασσαν καθίστα λίμνην Ῥω-
σικὴν, τὸν δὲ Δουναβίον, τὴν ἀπέραντον ταύτην ὁδὸν τοῦ μεγά-
λου Εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου, μονοπώλιον καὶ διώρυγα Ῥωσικὴν,
αὐθαιρέτως ἀνοιγομένην καὶ κλειομένην εἰς τοὺς λοιπούς· εἰς δὲ
τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον φανταζομένη τὰ φοβερὰ
στόμια τῶν ἀπείρων Ῥωσικῶν κανονίων (καὶ οἱ Ῥῶσοι δὲν
εἶναι Τουρκοί), δι' ὧν καὶ τῆς Μεσογείου ἤθελε κατακρατεῖ καὶ
τὴν ὑπαρξίν αὐτὴν τῆς Εὐρώπης ἤθελεν ἐκεῖθεν ἀπειλεῖ, ἔτοι-
μος ἀνά πᾶσα στιγμὴν νὰ ἐμέσῃ ἐν τῇ Μεσογείῳ τοὺς ἀπείρους
αὐτῆς στόλους, οὓς ἤθελε ναυπηγεῖ καὶ ἐφοπλίζει ἐν τοῖς ἀπε-
ράντοις αὐτῆς ναυπηγείοις καὶ ὀπλοστασίοις τῆς Προποντίδος
καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, σύνοιδα τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποστηρίξῃ,
οὕτω que οὕτω, τὴν Τουρκίαν. Ἡ δὲ Ῥωσσία, θέλουσα νὰ τὰ
ἔχῃ καλὰ, οὕτως εἶπεῖν, μὲ τὴν νύμφην (τοὺς χριστιανούς τῆς
Ἀνατολῆς), ἐπέμπεν αὐτῇ δῶρα ἄδωρα καὶ ὑπὸ τὴν θρησκευτι-
κὴν συμμαχίαν ἀναγορευομένη ἀποκλειστικὴ αὐτῆς προστάτρια
κατὰ τῆς τυραννίας τῶν Τουρκῶν, διήγειρε κατ' αὐτῆς πολιτι-
κὸν πόλεμον ἀκήρυκτον· καὶ οὕτως ἐξετέλει διπλοῦν σκοπὸν,
κατὰ μὲν τοῦ Ἑλληνισμοῦ συστημητικῶς διεγείρων τὰ ἐν Τουρ-
κίᾳ Σλαβικὰ φύλα, κατὰ δὲ τῆς Τουρκίας ὅτε μὲν αὐτὴ ἐπιτι-
θεμένη, ὅτε δὲ διεγείρουσα τοὺς Μαυροβουνίους καὶ τοὺς Σέρβους·
εὐνοϊκώτατα δὲ ἐθώπευε καὶ τὴν ἐλευθέρην Ἑλλάδα, ὥσπερ ὁ
βόας λείχει τὰ θύματά του κατὰ τὴν εὐφυᾶ παρατήρησιν Ἀγ-
γλικῆς τινος ἐφημερίδος. Ἐρωτῶμεν ἤδη, τί ἤθελεν ἀποβῆ ἡ
Ἀνατολή, ἂν ἡ Εὐρώπη δὲν ἀνελάμβανε τὴν προστασίαν τῆς
Τουρκίας; τί δὲ καὶ ἡ μικρὰ, ἡ ἀσθενὴς καὶ ἀσύστατος ἔτι
Ἑλλάς; ἀφευκτως ἐπαρχία Ῥωσικὴ· ἠθέλαμεν ἔχει ἐλπίδα
ἀπαλλαγῆς; οὐδ' εἰς αἰῶνα τὸν ἄπικτα. Ἀποδειχθεῖσης ἀ-

ναγκαίας τῆς προστασίας τῆς Τουρκίας πρὸς τὸ συμφέρον τῆς
 εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς τῆς Εὐρώ-
 πης καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος χωρὶς νὰ τὸ ἐν-
 νοῶμεν, οὔτε ἡ Αὐστρία, οὔτε ἡ Πρωσσία, οὔτε ἡ Γαλλία ἐδύ-
 ναντο ἰδίως ν' ἀναλάβωσι τὴν ἄμεσον καὶ ἀποκλειστικὴν σχε-
 δὸν προστασίαν τῆς Ἀνατολῆς ἀπέναντι τοῦ Ῥωσικοῦ κολοσσοῦ,
 χωρὶς νὰ παράσχη ἐκάστη αὐτῶν δικαίας ὑπονοίας ἰδιοτελείας
 καὶ προσωπικοῦ συμφέροντος· εἰς τὰς λοιπὰς δυνάμεις· διότι αἱ
 μὲν δύο πρῶται, χῶραι ἀσθενέστεραι τῆς Ῥωσσίας καὶ γειτνια-
 ζουσαι εἰς αὐτήν, ἦτο πολὺ πιθανόν, τὸ μὲν ἐπηρεαζόμεναι, τὸ
 δὲ κερδοσκοποῦσαι, νὰ προβῶσιν ἐν εὐθέτῳ περιστάσει εἰς τὸν
 διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας ἢ εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν χωρῶν. Ἡ δὲ
 Γαλλία, χῶρα μετμηδρινή, κατὰ θάλασσαν ἀντιζήλος τῆς Ἀγ-
 γλίας καὶ κατὰ ξηρὰν πάσης Εὐρωπαϊκῆς ἐπικρατείας, ἀκράτως
 κατακτητικὴ διὰ τοῦ Ἀ' Ναπολέοντος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δη-
 μοκρατικὴ καὶ ἄστατος ἐν παντὶ πολιτεύματι, παρέχουσα μὲν
 τοὺς αὐτοὺς φόβους ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ δι' αὐτῆς ἐν τῇ Ἀνατο-
 λῇ, αἴους καὶ ἡ Ῥωσσία διὰ τῆς Μαύρης θαλάσσης, διὰ δὲ τῶν
 Ἀφρικανῶν κτήσεις αὐτῆς ἐφαπτομένη τῆς Τουρκίας καὶ ἐπο-
 φθαλιμῶσα εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Συρίαν, ἀδύνατον ἦτο νὰ
 μὴ συνκινέσῃ ποτὲ εἰς τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας, καὶ ἐπομένως
 ἀδύνατον ἦτο νὰ παραχωρήσῃ ἀνυπόπτως ἢ λοιπῇ Εὐρώπῃ τὴν
 ἄμεσον ὑπεράσπισιν τῆς Τουρκίας κατὰ τῆς Ῥωσσίας εἰς τὴν Γαλ-
 λίαν· τὸ συμφέρον τῆς Ἀνατολῆς καὶ συγχρόνως τῆς Ἑλλάδος τοῦτ'
 αὐτὸ ἀπῆται. Μόνη δὲ ἡ Ἀγγλία εἰρίσκετο εἰς ὅλας ἐξαιρετικὴν
 θέσιν ἀπέναντι τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ὡς πρὸς τὴν
 Ἀνατολήν. Δύναμις ἰσχυρὰ, ἀναλλοίωτος, αἰωνόβιος, μηδένα κατα-
 κτητικὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ σκοπὸν τρέφουσα, τὰ μέγιστα ἐνδιαφερο-
 μένη εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν, παρ' οὐδενὸς ἐπηρεαζομένη
 καὶ οὐδέποτε δυναμένη νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὸν κατακερματισμὸν
 τῆς Τουρκίας πρὸς αὔξησιν ἄλλων κρατῶν, ἡ Ἀγγλία κατ' ἀνάγκην
 καὶ ἐκ πολιτικοῦ συμφέροντος, κοινοῦ ἄλλως τε καὶ πρὸς
 τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ὑπῆρχεν ἡ νόμιμος καὶ φυσικὴ τῆς Τουρ-
 κίας προστατρία· ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἦτο τοιαύτη, αὐτὰ τὰ
 πράγματα ἀπῆτουν τοῦτο καὶ αὐτὰ ἠνάγκασαν τὴν Ἀγγλίαν νὰ

ἄρη τὸ φορτίον τῆς Τουρκίας ἀντὶ πάσης θυσίας· δι' ἃ ἀδεῶς καὶ ἀνυπόπτως θεώρει ἡ λοιπὴ Εὐρώπη τὴν Ἀγγλίαν ὡς τὴν μόνην φυσικὴν καὶ ἄμεσον προστάτριαν τῆς Τουρκίας καὶ ἠνέχθη αὐτὴν ὡς τοιαύτην. Εἰς τὸν ἐπόμενον τίτλον θέλομεν ἐξετάσει εἰδικώτερον τὸ θέμα τοῦτο. Ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Εὐρώπη, εἴπομεν, καὶ ἰδίως ἡ Ἀγγλία (ὡς ἀκολούθως θέλει δειχθῆ) ἤλπιζεν, ὅτι ἡ ἀρτισύστατος Ἑλλὰς διὰ μὲν τῆς προστασίας τῆς Εὐρώπης οὐδένα κίνδυνον ἐξωτερικῆς ἐπιθέσεως φοβουμένη, ὑπὸ δὲ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας, ἐλκούσης τὸ γένος ἐκ δυνάμεως ὅλως ἀλλοτρίαις πρὸς τὰ ἀνατολικὰ πράγματα, ποδηγετουμένη, ἤθελέ ποτε, τάχιον ἢ βράδιον, καταστῆ ἀξία τοῦ μεγάλου αὐτῆς μέλλοντος, ἤθελεν ἐννοήσει τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ θέσιν τῆς, ἤθελεν ἐννοήσει τοὺς ἀληθεῖς φίλους καὶ ἐχθροὺς τῆς, ἤθελεν ἐννοήσει τοὺς ἀμερολήπτως ἐργαζομένους καὶ τοὺς ἰδιοτελεῖς σκοποὺς τρέφοντας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἤθελε πολιτεύεσθαι συμφώνως πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς καὶ ἤθελε τέλος πάντων ἀψοφητῆ, οὕτως εἶπειν, καὶ ἄνευ κλονισμῶν λύσει τὸν γόρδιον ἀνατολικὸν δεσμὸν καὶ οὕτω τὴν μὲν Ἀγγλίαν ἀπαλλάξει τοῦ ἐπαχθοῦς βάρους τῆς προστασίας τῆς Τουρκίας, τὸ δ' ἐν τῇ Ἀνατολῇ χάσμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας ἤθελε συμπληρώσει καὶ ἐν γένει ἤθελεν ἀπαλλάξει τὴν Εὐρώπην τῶν ἀντιζηλιῶν καὶ τοῦ γενικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, εἰς δὲ ἡ Ἀνατολὴ ἀφεύκτως ἤθελε καταλήξει. Ἀλλὰ μάταιαι ἐλπίδες· ἡ παρ' ἐλπίδα μητριά δειχθεῖσα Βαυαρικὴ δυναστεία, ταῦτα πάντα καλῶς γινώσκουσα καὶ ἀλλοτρίους ἢ καὶ Αὐτριακοὺς ὑπηρετοῦσα σκοποὺς, ὥθει παντὶ σθένει τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ἀντιθετον ὁδόν, οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐκ προλήψεως θρησκευτικῆς οἰστρηλατούμενοι, περιέμενον νὰ λάβωσι τὴν Ἀνατολὴν ἐκ τῶν χειρῶν τῆς Ῥωσσίας! Νέα φάσις τῶν πραγμάτων. Ἡ μὲν Ῥωσσία ἐξεμεταλλεύετο τὴν θρησκευτικὴν ταύτην τοῦ Ἑλλ. ἔθνους ἀδυναμίαν, ἡ δὲ Ἀγγλία, ἀποτυχούσα τῶν ἐλπίδων τῆς, βλέπουσα τὴν Ἀνατολὴν πανταχόθεν πιεζομένην ὑπὸ τοῦ Ῥωστικοῦ πνεύματος καὶ ἐκ τῆς Ῥωσσίας καὶ ἐκ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ ἐκ τῆς Σερβίας καὶ ἐκ τῶν Παραδουναβίων Ἰγμεμονίων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος, βλέπουσα ὅχι ἄνευ λύπης τὴν Ἑλλάδα ψυχῇ τε καὶ σώματι παραδεδομένην εἰς τὴν

Ῥωσσίαν καὶ Ῥωσσικοὺς ἐξυπηρετοῦσαν σκοποὺς καὶ φοβουμένη μὴ σύσσωμος ἢ Ἀνατολή, οὐδ' αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐξαριουμένης, περιέβη εἰς τὰς Ῥωσσικὰς χεῖρας, ἐδιπλασίαζε τὰς δυνάμεις αὐτῆς καὶ ἀντιπάσης θυσίας περιεφρούρει τὴν Τουρκίαν, αἰσιωτέρους καιροὺς ἀναμένουσα.

Ἐπῆλθεν ὁ Ἀνατολικὸς πόλεμος καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ ἐλεεινὸν ἐκεῖνο πολιτικὸν ἐξάμβλωμα τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1854, τὸ ὁποῖον μετὰ φρίκης πολλὰκις ἐνθυμούμεθα. Κατ' αὐτὸν ἡ Ἄρκτος ἠθέλησε νὰ θωπεύσῃ τὸν κέρβερον φύλακα τῆς Τουρκίας μυρία ὑποσχομένη, ἀλλ' ἀποτυχοῦσα ἐστράφη πρὸς τὴν Γαλλίαν· ἀποτυχοῦσα δὲ καὶ ἐκ ταύτης, ἀπέβλεψε πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς συναίνεσει καὶ τῆς Αὐστριακῆς ἀλώπεκος (ἣτις ἐπὶ τέλους ἐστρεψε πρὸς αὐτὴν τὰ νῶτα) καὶ ἐκήρυξεν ὡς ἱερὸν, ὡς θρησκευτικὸν τὸν μέγαν ἐκεῖνον Ἀνατολικὸν πόλεμον. Ἄπαντες ἐνθυμούμεθα τὴν ἀξιωματικὸν ἐκείνην συνδιάλεξιν τοῦ ἐν Πιερρούπολει πρεσβευτοῦ τότε τῆς Ἀγγλίας Σαϊμούρ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου, καθ' ἣν ὁ Νικόλαος ἐξέφρασε καὶ τοὺς ἐξῆς φιλελληνικωτάτους λόγους· « καὶ τὸν τελευταῖον μου στρατιώτην καὶ τὸ τελευταῖον μου βούβλιον θὰ θυσιάσω, ἀλλ' οὐδέποτε θ' ἀνεχθῶ ἡ Ἑλλὰς νὰ καταλάβῃ τὸ Βυζάντιον. » Τὴν ἐπαύριον τῆς συνδιαλέξεως ταύτης ἡ Ἑλλὰς ἐμάχετο ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας εἰς τὰ Ῥωσσικὰ στρατόπεδα ἐν Κριμαίᾳ, ἐμάχετο ἐν τῇ Τουρκίᾳ κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ κατὰ τῆς Εὐρώπης, ἐν συμμαχίᾳ καὶ μετὰ θυσιῶν ἀπείρων ὑπερασπιζομένης τὴν κινδυνεύουσαν Ἀνατολήν. Τότε ἡ Εὐρώπη σταυρώσασα τὰς χεῖρας μετ' ἐκπλήξεως ἔβλεπε τὴν μωρὰν καὶ ἀσύνετον τῆς Ἑλλάδος πολιτικὴν μετὰ θλίψεως δὲ ἔβλεπε τοὺς Ἕλληνας ἡμᾶς χάριν τοῦ θρησκευτικοῦ ἡμῶν φανατισμοῦ θύοντας τὰ τιμαλφέστερα τῶν συμφερόντων ἡμῶν καὶ αὐτὴν ἴσως τὴν ὑπαρξίν μας· τοσαύτη ἡ πλάνη ἡμῶν! καὶ ἠθέλομεν τῷ ὄντι ἀπολέσει τότε τὴν αὐτονομίαν ἡμῶν, ἂν τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων δὲν ἀπήτουν τὴν ὑπαρξίν αὐτονόμου τινὸς Ἑλληνικοῦ κράτους ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Τὸ ῥάπισμα ἐν τούτοις ἐδόθη ἰσχυρὸν, εἰς ἡμᾶς μὲν διὰ τῆς κατοχῆς, εἰς δὲ τὴν Ῥωσσίαν ἐν Κριμαίᾳ καὶ ἀλλοχού· ἀλλ' ἡ συνθήκη τοῦ 1856 καθ' ἔρωσεν ἀπέναντι τῆς

Ῥωσσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν μεγάλων δυνάμεων. Ἐκτοτε ἡ Ἑλλάς, σινοιδυία τὴν πλάνην αὐτῆς, ἀπεράσισε μετὰ μακροῦς ἐλιγμούς καὶ μακρὰν ὑπομονὴν νὰ βραδίση τὴν ἀληθῆ ἐθνικὴν ὁδὸν· παραδειγματιθεῖσα δὲ καὶ ἐκ τοῦ Πεδερμοντιῦ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔσπευσε νὰ δικαιώσῃ τὰς προδοκίας τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ ἔθνους ἀντετάχθη ἡ βασιλεία· ἦτο ἄρα ἀναγκαία καὶ ἀναπόδραστος ἡ 10 Ὀκτωβρίου.

Πρὶν ἢ ἐκθέσωμεν τὰ περαιτέρω δίκαιον εἶναι νὰ ἐρωτήσωμεν ἐνταῦθα τί ζητεῖ ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν Ἀνατολὴν; ὑποστηρίζουσα τὴν Τουρκίαν ἐβλάψε τὴν Ἑλλάδα ἢ τοῦναντίον ὠφέλησεν αὐτήν; ποῖα τὰ συμφέροντα αὐτῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ; τί προτίθεται νὰ πράξῃ; Ταῦτα ἐρευνῶντες ἀνάγκη νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν ἐπόμενον τίτλον.

Γ'.

Ταυτότης τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

α Ἡ Τουρκία πάσχει βαρέως, πνέει τὰ λοισθια, δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ ἐρεθῶμεν ἀπροπαράσκευοι εἰς τὸν ἀφευκτον καὶ προσεχῆ θάνατον αὐτῆς, πρέπει νὰ διαθέσωμεν ἀπὸ τοῦδε τὴν ἀδέσποτον ταύτην περιουσίαν τῆς Ἀνατολῆς,» ἔκραζεν ἀδημονῶν πρὸς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Νικόλαος· καὶ εἶχε τῷ ὄντι μέγιστον συμφέρον νὰ διαθέσῃ τὴν ἀδέσποτον Ἀνατολὴν, πρὶν ἢ ὁ φυσικὸς καὶ νόμιμος δεσπότης, ἡ Ἑλλάς, ἐννοήσῃ καὶ καταλάβῃ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῇ θέσιν ἀπέναντι τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῆς. «Ὅχι, ἀφ' ἐτέρου ἀνέκραζεν ἡ πολυμήχανος Ἀγγλία· ἡ Τουρκία φέρει ἐν ἑαυτῇ στοιχεῖα ζωῆς καὶ προόδου· ἀλλὰ καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁ θάνατος αὐτῆς δὲν φαίνεται τοσοῦτον προσεχής· δὲν ἤλθεν εἰσέτι τὸ πλῆρωμα τοῦ χρόνου.» Τίς τῶν δύο εἶχε δίκαιον; οἱ ἐπιπολαίως κρίνοντες καὶ ἰδίως οἱ Ἕλληνες ἡμεῖς προθύμως ἀπαντῶμεν ὁ πρῶτος· ἀλλ' οἱ ὀρθῶς συλλογιζόμενοι καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἀνατολῆς ἀποβλέποντες ἀποδίδουσι πλήρη δικαιοσύνην εἰς τὴν ὀρθότητα τῶν

σκέψων τῆς Ἀγγλίας· ἡ μὲν Ῥωσσία ἔθετο τὸ ζήτημα τῆς πτώσεως τῆς Τουρκίας, ὅπως καταλήξῃ εἰς τὸν κερματισμὸν αὐτῆς πρὸς ἄμεσον ἢ ἀπώτερον πάντοτε ὄφελος τῆς Ῥωσσίας· ἡ δὲ Ἀγγλία, προτείνουσα τὸ βιώσιμον τῆς Τουρκίας, ἐνήργει πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἰδίως τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ τίς τῶ ὄντι ὀρθῶς περὶ τῆς Τουρκίας κρίνων δὲν ἐπέισθη, ὅτι εἶναι ἄφρευκτος, οἰκτρὰ καὶ ἐπικειμένη ἢ πτώσις αὐτῆς; Ἄφ' οὗ καὶ ὁ κοινότερος νοῦς καὶ αὐτοὶ οἱ νουνεχέστεροι τῶν Τούρκων ταύτην προβλέπουσιν, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι μόνη ἡ Ἀγγλία εἰς τὸ πῆγμα παντὸς τοῦ κόσμου καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων φρονεῖ τὸ ἐναντίον; ἠθέλομεν ἀδικήσει τὴν περίνοιαν καὶ νοητικὴν λεπτότητα τῶν Ἀγγλων, ἂν παρεδεχόμεθα, ἔστω καὶ πρὸς στιγμήν, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ, ἕνεκα ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης ἀναγορεύσασα ὡς δόγμα τὴν ὑπαρξίν τῆς Τουρκίας, πρεσβεύει ἐνδομύχως, ὅτι δύναται αὕτη ν' ἀναβιώσῃ καὶ ὀρθοβατήσῃ. Εὐρισκομένη εἰς ἄμεσον συνάφειαν μὲ τὴν Τουρκίαν, θύουσα κατ' ἔτος ἀπείρους θησαυροὺς πρὸς συμπλήρωσιν τῶν οικονομικῶν χασμάτων αὐτῆς, μᾶλλον πάσης ἄλλης δυνάμεως ἐνδιαφερομένη καὶ ἐξοικονομοῦσα τὰς περιστάσεις μετ' ἀκαταλογίστων θυσιῶν, ὅπως ἐπιβάλλῃ αὐτῇ οἰοεὶ πρόσθετον ζῶν, ἡ Ἀγγλία ὑπὲρ πάντα ἄλλον γινώσκει τὴν Τουρκίαν καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου ἐπέισθη περὶ τῆς πτώσεως αὐτῆς. Ἐν τούτοις τοῦτο εἶναι μίξ ἀντίφασις τῆς Ἀγγλίας πρὸς αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν· τίς δαίμων ἢ ποῖον συμφέρον ὠθεῖ τὴν Ἀγγλίαν νὰ παριστᾷ τὴν ἀντίφασιν ταύτην πρὸς ἑαυτήν; νὰ ἐκτίθεται εἰς τοιαύτας θυσίας; νὰ ἀναδεχθῇ μόνη τὸ ἐπίμοχθον καὶ γιγάντειον ἔργον τῆς ἀναρρώσεως ἢ τῆς διατηρήσεως τῆς Τουρκίας; δυσὶν θάτερον ἢ καὶ ἀμφότερα· ἢ μέγα ἐμπορικὸν ἢ μέγα πολιτικὸν ἢ πολιτικὸν καὶ ἐμπορικὸν συγχρόνως συμφέρον πρέπει πάντως νὰ ἔχῃ ἴδωμεν.

Ἐν πρώτοις παρατηρητέον, ὅτι ἄλλας ἀνάγκας ἔχει ὁ ἀλήτης Κάρρος, ὁ Ὄρεσίθιος Δροῦσος, ὁ φερέοικος Φελάχος καὶ ἄλλας ὁ γεωργός, ὁ τεχνίτης, ὁ ἐν κοινωνίᾳ βιωὺν ἄλλας ὁ Μεγαρεὺς ἢ ὁ Ἀχαρνεὺς καὶ ἄλλας ὁ Ἀθηναῖος· ἄλλας ὁ ἐν Ἀθήναις, ἐν Σύρῳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Σαύρῳ ζῶν καὶ ἄλλας ὁ ἐν Παρισίοις ἐν Λονδίῳ κτλ. ἐν ἄλλαις λέξεσιν, αἱ ἀνάγκαι τῶν ἀνθρώπων

καὶ τῆς κοινωνίας αὐξάνουσιν ἐν γένει καθ' ὅσον καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτῶν προάγεται. Ἄν λοιπὸν ἡ νῦν ἀγροϊκὸς καὶ ἀπολίτιστος Τουρκία περιήρχετο εἰς ἐτέρας χεῖρας καὶ προήγετο μὲν εἰς τὸν πολιτισμὸν, προσάπεκτα δὲ, ὡς εἶναι ἐπόμενον, καὶ μειζοὺς τῶν ὑπαρχουσῶν ἀνάγκας, δὲν ἤθελεν ἀναπτυχθῆ ἔτι μᾶλλον τὸ Ἄγγλικὸν ἐμπόριον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δὲν ἤθελεν ἀνοιχθῆ εὐρύτεραι ἀγοραὶ ἐν αὐτῇ καὶ δὲν ἤθελεν ἐντεῦθεν ποριοθῆ ἡ Ἀγγλία μείζον τοῦ ὑπάρχοντος κέρδος; καὶ δὲν ἀπολαμβάνει σήμερον ἡ Ἀγγλία δεκαπλάσιον καὶ ἑκατονταπλάσιον ἐμπορικὸν κέρδος ἀφ' οὗ, ἐλάμβανε κατὰ τὸ 1830 ἐκ τῆς Ἑλλάδος; ἢ αἰ τιτάνειαι μηχανοί, τὰ κυκλώπεια ἐργοστάσια καὶ τὸ κλοσσαῖον ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας; θὰ φοβηθῶσι νὰ ἔλθωσι ποτε εἰς συναγωνισμὸν πρὸς τὰ μέλλοντα νὰ συστηθῶσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐργοστάσια, τοὺς νάνους αὐτοὺς τῆς ΚΑ' ἢ ΚΒ' ἕως ἑκατονταετηρίδος, ἀφ' οὗ ἅπασα ἡ Εὐρώπη σχεδὸν ὑπάρχει ὡς πρὸς τοῦτο ὑποδεεσττέρα σήμερον; εἶναι γελοῖον τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἀνάξιον σχεδὸν συζητήσεως νὰ διῦσχυριζώμεθα, ὅτι κερδοσκοπικὸν ἢ ἐμπορικὸν συμφέρον ἄγει τὴν Ἀγγλίαν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς Τουρκίας· τοῦναντίον μάλιστα, τὸ Ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ τὴν πτώσιν αὐτῆς. Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὸ πολιτικὸν συμφέρον, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἀδυσωπήτως τὴν ὑποστήριξιν τῆς Τουρκίας. Ἡ Ἀγγλία συνεχομένη μεταξὺ δύο στοιχείων ἀντιθέτων, πιεζομένη μεταξὺ σφίρας καὶ ἄκμωνος, μεταξὺ τοῦ πολιτικοῦ αὐτῆς συμφέροντος, ἀπαιτοῦντας τὴν προσιασίαν τῆς Τουρκίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ, ἀπαιτοῦντος ἢ τὴν πτώσιν ἢ τέλος πάντων τὴν πρόδοον καὶ ἐκπολίτισιν αὐτῆς, εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅπως συμβιβάσῃ τὰς δύο ἀντιθέτους ἀξιώσεις τῶν συμφερόντων αὐτῆς, νὰ ὑπερασπίσῃ μὲν τὴν Τουρκίαν κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιθέσεως, νὰ βελτιώσῃ δὲ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς κατάστασιν.

Ἄλλὰ ποῖον εἶναι τὸ μέγα, τὸ ἔξοχον, τὸ ἀκαταγώνιστον αὐτὸ πολιτικὸν συμφέρον εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ὁποῖου προσέφερε καὶ προσφέρει τσαούτας καὶ τοιαύτας θυσίας καὶ αὐτὸ τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς συμφέρον ἢ Ἀγγλίας, ἢ κερδοσκοπὸς Ἀγγλίας; εἶναι τὸ συμφέρον τῆς Ἀνατολῆς, τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλά-

δος (1) και τίς ἤθελε τὸ πιστεύσει; εἶναι ἡ σωτηρία, εἶναι αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ὑπαρξίς τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ἀνατολῆς εἶναι τοσοῦτον στενῶς συνδεδεμένη πρὸς τὴν ὑπαρξίν τῆς Ἀγγλίας, ὥστε εὐλόγως ἤθελεν εἰπεῖ τις, ὅτι ἡ Ἀγγλίς ἐγεννήθη διὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἡ Ἀνατολὴ διὰ τὴν Ἀγγλίαν· ἡ μὲν πρέπει νὰ ζῆσθαι διὰ τὴν ἄλλην καὶ ἕνεκα τῆς ἄλλης· καὶ ὡς ἔχει σήμερον ἡ Ἀνατολὴ ἡ Ἀγγλία ἤθελεν ἀπελπισθῆ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς ὑπαρξίως, ἤθελεν ἀρρώδῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν προβλέπουσα ἀφευκτὸν τὸν ἑαυτῆς θάνατον, ἂν μὴ ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἡ Ἑλλάς, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀγγλία ἐγκαυχωμένη θεωρεῖ καὶ τῆς ὁποίας τὰ κινήματα μετὰ παλμῶν καρδίας διὰ τῶν βλεμμάτων παρακολουθεῖ. Παράδοξος, ξενήκουστος ἰδέα! καὶ τί δύναται ἡ ταπεινὴ, ἡ ἀσθενὴς, ἡ σχεδὸν ἀσήμαντος Ἑλλάς; Ὁ ἀσθενὴς καὶ πανοσθενὴς ἅμα δαίμων τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἔσωσε ποτὲ ἐν Σχλαμῖνι τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τοῦ χειμάρρου τῆς Ἀσιατικῆς βαρβαρότητος καὶ ὅστις θέλει σώσει ἐκ νέου τὴν μὲν Εὐρώπην ἀπὸ φθοροποιοῦ καὶ καταστρεπτικωτάτου πολέμου ἕνεκα τῆς Ἀνατολῆς, τὴν δὲ Ἀγγλίαν ἀπὸ τοῦ ἀναποφεύκτου θανάτου· καὶ ταῦτα οὐχὶ διὰ τῶν ὑπαρχόντων ἢ ὑπαρξόντων στρατῶν καὶ στόλων αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰρηνικῆς καὶ ἀταράχου καταλήψεως τῆς Ἀνατολῆς. Ἐὰν δὲν μεγαλοποιῶμεν, ἀφήσωμεν τούλάχιστον αὐτὰ τὰ πράγματα νὰ λαλήσωσι.

Τῷ ὄντι ποῖον εἶναι τὸ συμφέρον τῆς Ῥωσίας, τῆς Αὐστρίας, καὶ τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ; ἀφεύκτως ἡ διανομὴ αὐτῆς· καὶ ἂν ἡ Ἀγγλία δὲν ὑπερασπιζέτο τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς καὶ ἐλάμβανε καθ' ὑπόθεσιν ἡ μὲν Ῥωσία, τὰς παρὰ τὸν Οἶστρον Ἠγεμονίας, τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν, ἡ δὲ Αὐστρία τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Σερβίαν, τὴν Ἰλλυρίαν, τὴν Ἡπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν, ἡ δὲ Γαλλία τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν,

(1) Ἐγκαταλείπομεν πλέον τὸ ὄνομα τῆς Τουρκίας καὶ ἀντ' αὐτῆς μεταχειρίζομεθα τὴν Ἀνατολὴν, ὅπως ἐν αὐτῆς ἐννοοῦμεν κρυπτομένην τὴν Ἑλλάδα· διότι καὶ Ἰουδαῖοι ἢ Ἀβίγγανοι ἂν κατεῖχον τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ αὐτὴ ἀνάγκη τῆς προστασίας τῆς Ἀνατολῆς ἤθελεν ὑπάρχει διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἐν ὅσῃ ἡ Ἑλλάς εἶναι ἀνίκανος· ἅπαν σχεδὸν τὸ μέγα Ἀνατολικὸν ζήτημα περιερίζεται ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

τὴν Κρήτην, τὴν Ἀραβίαν καὶ μέγα μέρος τῆς μικρᾶς Ἀσίας ποία ἤθελεν εἶσθαι ἢ τύχη τῆς Ἀγγλίας, ἥτις καθ' ὃ ἰσχυρὰ καὶ μισεῖται παρὰ τῶν ἄλλων, φύσει δ' ὁ ἰσχυρὸς εἶναι καὶ ἐπιφθονος; ἀφεύκτως αἱ μὲν Ἰνδίαί ἤθελον διατελεῖ ὑπὸ τὴν διάκρισιν τῆς Γαλλίας, αὐτὴ δὲ ἡ νῦν μεγάλη Βρετανία πανταχόθεν ἤθελεν ἀπειλεῖσθαι καὶ τάχιον ἢ βράδιον ἤθελε καταστῆ δοριάλωτος τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ῥωσσίας διὰ τοῦ Χερβούργου ἢ τοῦ Κρονστάδ. Δὲν ἐδύνατο ἄρα αἱ δυνάμεις καὶ ἀκούσῃς τῆς Ἀγγλίας νὰ προβῶσιν εἰς τὸν κερματισμὸν τῆς Ἀνατολῆς; ἀλλὰ τίς θὰ λάβῃ τὸ Βυζάντιον; ἰδοὺ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος· δὲν ἐδύνατο ἄρα καὶ αὐτὴ ἢ Ἀγγλία νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν διανομὴν καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτῇ μερίδα; ἀδύνατον, ἀπολύτως ἀδύνατον. Ἡ Ἀγγλία ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της ἀπομεμακρυσμένη τῆς Ἀνατολῆς, καὶ δι' ἀπέιρων φρουρίων ἀν περιέβαλλε τὸ τεμάχιόν της καὶ δι' ἀπέιρων στόλων ἐν τῇ Μεσογείῳ ἦτο ἀδύνατον νὰ διατηρήσῃ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων. Ἐκ τῆς ἐρέυνης ταύτης προφανῶς ἤδη πηγάζουσι τὰ ἐξῆς ἀξιώματα· α.) εἰς οὐδεμίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων συμφέρει ἢ ὑπὸ μιᾶς μόνης δυνάμεως κατάληψις τῆς Ἀνατολῆς καὶ β.) ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει συμφέρει εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἢ διανομὴ τῆς Ἀνατολῆς. Δικαίως ἄρα ἢ Ἀγγλία θεωρεῖται παρ' ὅλου τοῦ κόσμου ἢ φυσικωτέρᾳ προστάτρια τῆς Ἀνατολῆς, ἢ μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ ἀφιλοκερδείας ἐργαζομένη ἐν αὐτῇ, δικαίως δὲ καὶ ἢ Εὐρώπη παρεχόμενος ἀνυπόπτως κατὰ τὸ 1815 εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὴν προστασίαν τῆς Ἑπτανήσου.

Ἄλλ' ἀπέναντι τῆς προφανῶς καταβρέουσης Τουρκικῆς δυναστείας, θὰ δυνηθῇ ἄρα γε ἢ Ἀγγλία ν' ἀποτρέψῃ τὴν πτώσιν αὐτῆς; καὶ ὅταν αὕτη ἐπέλθῃ, θὰ δυνηθῇ ν' ἀποφύγῃ τὸν γενικὸν πόλεμον, τὴν διανομὴν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐπομένως τὸν θάνατον ἑαυτῆς; Ἡ Ἀγγλία ἐν πρὸς τοῦτο μέσον βλέπει, ἐν καταφύγιον ἔχει· θέλει, *bon grè mal grè*, ν' ἀνεγείρῃ τὸ ἰθαγενὲς στοιχεῖον, ν' ἀνυψώσῃ τὸν ῥαγιδὴν εἰς κυρίαρχόν τῆς Ἀνατολῆς· ἀλλὰ στερουμένη πρὸς τοῦτο τῆς μαγικῆς ράβδου καὶ τοῦ δακτυλίου τοῦ Σαλομῶντος στρέφει ἐξ ἀνάγκης τὰ ὄμματα πρὸς τὴν μικρὰν, αὐτόνομον καὶ ἐλευθέρην Ἑλλάδα, ἥτις μόνη διὰ τῆς βαθμιαίας αὐτῆς προαγωγῆς, διὰ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων καὶ τοῦ πολι-

τισμοῦ δύναται ἄνευ πατάγου ν' ἀνακτήσῃ ἠθικῶς πρῶτον τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἀκολούθως πράγματι καὶ ὑλικῶς ἢ κυριαρχικῶς. Ἡ Ἀγγλία φρονεῖ, ὅτι μόνη ἡ Ἑλλὰς δύναται, καταλαμβάνουσα τὸ Βυζάντιον καὶ αἰρούσα τὰς ἀντιζηλίας τῶν δυνάμεων, ν' ἀποτρέψῃ τὸν γενικὸν πόλεμον καὶ νὰ σώσῃ τὴν Ἀγγλίαν, ὡς αὐτὴ ἔσωσε καὶ σώζει σήμερον τὴν Ἀνατολὴν. Τὸ σχέδιον τοῦτο τῆς Ἀγγλίας ἐνόησασαι ἡ Ῥωσσία, ἡ Γαλλία καὶ Ἀυστρία, ἡ μὲν πρώτη δι' ἀποστόλων, διὰ χρημάτων, διὰ βιβλίων προσπαθεῖ νὰ ἐξυπνήσῃ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Σλαύους καὶ Βουλγάρους, διεγείρει αὐτοὺς κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ πάσης ἐν γένει προαγωγῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Τουρκίᾳ, ἀγωνιζομένη δι' αὐτῶν ν' ἀναδείξῃ τοὺς Βουλγάρους ὡς τὴν πρωτεύουσαν, τὴν ὑπερέχουσαν καὶ πρωταγωνιστοῦσαν φυλὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἡ δὲ Γαλλία διὰ τῶν ἱεραποστόλων καὶ τῶν προπαγανδῶν αὐτῆς ἐνσπείρουσα πανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἐν Κρήτῃ, ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Συρίᾳ, ἐν Σμύρνῃ, ἐν Κωνσταντινουπόλει κτλ. τὸν ἰὸν τοῦ θρησκευτικοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ ἐξωνουμένη τὰς συνειδήσεις προσπαθεῖ νὰ ἐλξῇ ὑπὸ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς προστασίαν πάντα ἄνθρωπον καὶ πᾶσαν φυλὴν. Ἡ δὲ Ἀυστρία διὰ τοῦ πράκτορος αὐτῆς Ὄθωνος προσέβαλλε τὸν Ἑλληνισμόν εἰς τὴν πηγὴν αὐτοῦ· καὶ ἤδη ἡ Ἀγγλία ὡς γίγας μάχεται ἀνθ' ἡμῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ τοῦ πανσλαβισμοῦ καὶ τοῦ ἰεσοῦιτισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, χωρὶς ἐντεῦθεν ν' ἀρύηται οὐδὲν θρησκευτικὸν συμφέρον.

Ἀπέναντι τῆς ἐμφαντορικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ταύτης γλώσσης τῶν πραγμάτων τίς νῦν δύναται νὰ μὴ ἀποδώσῃ δίκαιον εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ὀρθοφρονουσα ἡ Ἀγγλία προστατεύει τὴν Τουρκίαν; καὶ ὅμως πάντες ἢ σχεδὸν οἱ πλείστοι δυστυχῶς τῶν Ἑλλήνων ἐφρόνουν μέχρι τοῦδε, ὅτι ἡ Ἀγγλία εἶναι τὸ μέγιστον πρόσκομμα τῆς ἐθνικῆς τῆς Ἑλλάδος ἀποκαταστάσεως, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐβλάψε καὶ βλάπτει καιρῶς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς προστασίας τῆς Τουρκίας καὶ ὅτι, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ Ἀγγλία, πρὸ πολλοῦ ἡ Ἑλλὰς ἤθελε καταλάβει τὴν Ἀνατολὴν. Τῷ ὄντι, ἀφ' οὗ ἡ Ἀγγλία ἐπιθυμεῖ τὴν προαγωγὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ δι' αὐτὴν προώρισε τὴν Ἀνατολὴν, διὰ τί ἐπιμένει εἰς τὴν τήρησιν τῶν συνθηκῶν; διὰ τί κωλύει τὴν κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπιθεσιν ἡμῶν; παραπέμποντες τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου εἰς τὸν ἐπόμενον τίτλον, λέγομεν μόνον ἐνταῦθα, ὅτι, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ Ἀγγλία καὶ ἂν ὑπάρχουσα δὲν ἐπροστάτευε τὴν Τουρκίαν, πρὸ πολλοῦ καὶ ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ Ἑλλὰς ἤθελον καταστραφῆ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν σκέψεων ἐξάγομεν τὴν ἐξῆς θεμελιώδη ἀρχήν, ὅτι τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ εἶναι καὶ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος· συμφέρει εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἢ διατήρησις τῆς ἀκεραιότητος καὶ ἡ μὴ διανομὴ τῆς Τουρκίας; συμφέρει εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἢ ἐλάττωσις καὶ ἐξαθνήνσις τοῦ Σλαυϊκοῦ στοιχείου; συμφέρει εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἢ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ὑπερορία τοῦ Παπισμοῦ, ἢ ἀδυναμία τοῦ Γαλλικανικοῦ πνεύματος; ταῦτα πάντα καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ συμφέρον ἐπιτακτικῶς ἀπαιτεῖ· καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν τὸν ἀρχικόν, τὸν πρωτότυπον, τὸν ἀναλλοίωτον, τὸν ἐπ' αὐτῆς τῆς πραγματικότητος ἐρειδόμενον, τὸν μέγαν κανόνα τῆς πολιτικῆς ἡμῶν πίστεως, ἐφ' οὗ πάντες οἱ λοιποὶ πρέπει νὰ στηρίζονται· ὅτι δηλαδή ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ εἶναι ἡ μόνη συμφέρουσα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ, κάλλιον εἰπεῖν, ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ εἶναι αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικὴ.

Δ.

Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἀγγλία.

Ὁ ἄνθρωπος σύγκειται ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς, τὰ ἔθνη μετέχουσι θεωρίας καὶ πράξεως· ἀλλ' ὡς ἄνθρωποι τινες εἶναι μᾶλλον ψυχὴ καὶ ἕτεροι μᾶλλον σῶμα, οὕτω καὶ ἔθνων τινῶν ἡ φύσις εἶναι μᾶλλον πρὸς τὴν θεωρίαν ἐπιφύρεπῆς καὶ ἐτέρων τὴν πρᾶξιν μᾶλλον φιλεῖ· καὶ ὡς ὁ συμβιβασμὸς τῶν ἀξιώσεων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος εἶναι ἡ φυσικὴ καὶ ἀληθὴς εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ ἡ ἀναλογικὴ μετοχὴ τῆς θεωρίας καὶ πράξεως ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν τῶν ἐθνῶν. Τὸ Ἑλλ. ἔθνος, ἔθνος ἄλλως τε μεσημβρινόν, φύσει νοῆμον καὶ φιλελεύθερον, μεγαλεπήβολον καὶ προοδευτικόν, οὔτε καθαρῶς θεωρητικόν εἶναι ὡς σχεδὸν οἱ Γερμανοί, οὔτε καθαρῶς πρακτικόν ὡς σχεδὸν οἱ Ἄγγλοι· παγιοῦμενον δὲ θέλει ποτὲ πραστήσει τὴν λαμπρὰν ἐκείνην ἀρμονίαν τῆς θεωρίας καὶ πράξεως, ἥτις, ἀπὸ προόδου εἰς πρόοδον πετώσα, χαρακτηρίζεται ἰδίως διὰ τῆς τάσεως αὐτῆς πρὸς τὴν ἀένναον βελτίωσιν καὶ ἐξιδανίκευσιν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ πολιτεύματος τοῦ ἀνθρώπου. Πόθεν ἄλλοθεν τεκμαιρόμεθα κάλλιον περὶ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως ἔθνους τινὸς ἢ ἐκ τοῦ πολιτεύματος αὐτοῦ; καὶ ποῖον ἄλλο εἶναι τὸ κοινὸν τῆς ἐνεργείας κέντρον πάντων τῶν πολιτῶν συνταγματικοῦ ἢ, ταῦτόν εἰπεῖν, δημοκρατικοῦ ἔθνους; Τοιοῦτον ὄν τὸ Ἑλλ. ἔθνος, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προγονικὴν τέφραν, νὰ μὴ ἀνακύψῃ ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἀλλὰ πᾶσα κοινωνία διὰ τῆς διαδοχῆς

τῶν γενεῶν ἀνανεουμένη, διὰ τοῦ θανάτου ἀλλοιουμένη, φέρεται ἀκατασχέτως εἰς τὰ πρῶτω. Πᾶσα νέα γενεά, τὸ βιβλίον τῶν γνώσεων καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῶν παρελθουσῶν γενεῶν ἀπὸ χειρας ἔχουσα καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπωφελουμένη, σχηματίζει τὸ ἰδανικὸν αὐτῆς ὑπέρτερον, προοδευτικώτερον· τότε δὴ τότε συνταράσσεται, ἀγωνιᾷ, παλαίει κατὰ τῆς μὴ ὀλοσχερῶς ἐκλειψάσης πρεσβυτέρης γενεᾶς καὶ ἐντεῦθεν συνάπτεται πόλεμος, καὶ πόλεμος ἄσπονδος, μέχρι καταστροφῆς· ἡ μὲν νέα γενεά θελεῖ νὰ ἐνιδρύσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ ἰδανικὸν αὐτῆς, ἡ δὲ πρεσβυτέρα ὑπερασπίζει τὸ ἔργον τῶν χειρῶν τῆς· στήθε· ὁ χρόνος διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς γεννήσεως, τῶν μόνων μέσων, ἅτινα ἡ φύσις μεταχειρίζεται πρὸς τὴν καθόλου τῶν κοινωνιῶν πρόοδον, θὰ λύσῃ τὴν ἔριδα. Ἐκαστον ἔτος διὰ μὲν τοῦ θανάτου ἀραιώνει τὰς τάξεις τῆς μιᾶς φάλαγγος, διὰ δὲ τῆς πολιτογραφητέως νέους μηχαντὰς προσθέτει εἰς τὰς τῆς ἐτέρας καὶ νέας, ψήφους εἰς τὴν κάλπην τῆς· μετὰ τινα ἔτη ἡ νέα γενεά εἶναι πανίσχυρος, ἀκαταγώνιστος, ἀποτελεῖ τὴν πλειοψηφίαν τοῦ ἔθνους καὶ τότε ἐκδιάζει τὸν Ὄθωνα κατὰ τὸ 1843 νὰ κυβερνᾷ συνταγματικῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἀποπέμπει κατὰ τὸ 1862· εὐτυχεῖς αἱ κυβερνήσεις, αἱ βαθμιαίως μεταρρυθμιζοῦσαι τὴν διαγωγὴν αὐτῶν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, πρὶν ἢ αἱ νέαι γενεαὶ ἐκδιάσωσιν αὐτάς. Νχι· τὴν ἐπανάστασιν τῆς 10 Ὀκτωβρίου δὲν ὑπεκίνησε ξένος δάκτυλος, ὡς τινες φρονοῦσιν, ἀλλ' εἶναι καθαρὸν προῖν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, εἶναι ἀπαίγασμα τῆς ἐθνικῆς ὀρθορροσύνης, εἶναι τὸ ἐνδοξον ἀθλον μακροῦ, ἐπιμόχθου καὶ αἱματηροῦ ἀγῶνος τῆς νέας γενεᾶς, ἧτις τὴν ζωὴν καὶ τὴν πρόοδον ἐν ἑαυτῇ αἰσθανομένη δὲν ἠνείχετο πλέον τὴν νάρκην, τὴν ἐθνικὴν ἐξαχρείωσιν καὶ εὐτέλειαν· καὶ ἧτις τῇ ἐπικουρίᾳ συνετῶν τινῶν γερόντων, καλῶς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἐνοησάντων, καὶ τῇ συνάρσει τοῦ Παντοδυναμοῦ, ἠθέλησε νὰ βαδίσῃ τὴν ἀληθῆ ἐθνικὴν ὁδὸν, νὰ στρέψῃ τὴν πρῶρην πρὸς λιμένα ἀκύμαντον καὶ ἀσφαλῆ. Ἀπέναντι τοῦ μυστηριώδους, ἀλλ' ὁμοφώνου τούτου τολμήματος, ὁ κόσμος ἐξεπλάγη, μόνη δὲ ἡ Ἀγγλία κατ' ἀρχὰς ὑπόπτεισεν ἐν αὐτῷ ξένην ὑποκίνησιν. Σχοῦσα ἄπειρα δείγματα τῆς ἀσυνέτου ἡμῶν διαγωγῆς ἡ Ἀγγλία εἶχε δικαίον τὴν μὲν Ἑλλ. Κυβέρνησιν νὰ νομιζῇ μηχανὴν Αὐστριακὴν, τοὺς δ' Ἕλληνας καὶ τὴν ἐπανάστασιν αὐτῶν παίγιον Ῥωσσικόν. Ἡ Ἀγγλία ἐνόμισεν, ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐγκαταλειφθεῖσα μόνη καὶ ἐπομένως ἀποτοχοῦσα ἐσχάτως ἐν Μαυροβουνίῳ καὶ Σερβίᾳ νὰ προσέκλῃ τὴν Ἀγγλίαν ἐν τῇ Τουρκίᾳ, κατέφυγεν εἰς τὴν περιλημμένην αὐτῆς Ἑλλάδα, ἵνα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς παραστήσῃ τινὰ τῶν συνήθων αὐτῆς κωμωδιῶν· δι' ὃ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέ-

ρας εἶδομεν τὸν Ἀἰωθινὸν Ταχυδρόμον, τὸ ὄργανον τοῦ λέοντος τῆς ἡμέρας, τοῦ μεγάλου διπλωμάτου Παλμερστῶνος, βαρυνεθῶς ἐκβαλόντα φωνὴν λυπηρὰν καὶ πλήρη δυσπιστίας· ἀλλ' ἵνα ἐμβαθύνωμεν εἰς τοὺς φόβους τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐνοήσωμεν τὴν ἀκαμπτὸν ἐπιμονὴν αὐτῆς εἰς τὴν τήρησιν τῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς αὐτὰ πάλιν τὰ πράγματα.

Ἡ Ἑλλάς ὑπὸ βασιλείας ἰδίου σκοποῦς ὑπηρετούσης κυβερνωμένη, ἐν πλήρει χρεωκοπίᾳ ἀπὸ πολλοῦ διατελοῦσα, ἄνευ συνετῆς διοικήσεως, ἄνευ ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, σχεδὸν ἄνευ ἀστυκῶν καὶ δημοτικῶν ἐλευθεριῶν, ἄνευ πόρων, ἄνευ πίστεως, ἄνευ ἰκμάδος, ἀλλὰ μετὰ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν σχεδὸν νεκρῶν, μετὰ σπατάλης καὶ κακῆς χρήσεως τοῦ δημοσίου πλούτου, μετ' ἐπαχθῶν φόρων καὶ τὸ πολὺ χεῖρον μετ' ἠθικῆς καταπτώσεως καὶ διαφορᾶς, ἔρμαιον τῶν παθῶν τῆς φιλοδοξίας καὶ ἰδιοτελείας καὶ πρὸ πάντων παλγῶν ἐλευθέρων καὶ μηχανῆ εὐστροφος τῆς Ῥωσσίας ἢ Αὐστρίας, ποῖα ἐχέγγυα παρεῖχεν, ὅτι ἤθελεν ἀντικαταστήσει ἐπαξίως τὴν Τουρκίαν καὶ ὅτι ἤθελεν ἀποτελέσει κράτος ἰσχυρὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οἷον ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων ἀπαιτεῖ; Ἀλλὰ καὶ σήμερον, ὅτε μόνον τὸ Ῥωσικὸν φάσμα ἐξέλιπεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, πᾶσα δὲ ἡ λοιπὴ ἀθλιότης ὑφίσταται, δὲν δύναται ἡ Ἑλλάς καταλαμβάνουσα τὴν Τουρκίαν νὰ λύσῃ τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα· διότι ἡ αὐτὴ ἀνάγκη τῆς προστασίας τῆς Ἀνατολῆς ἤθελε παροῦσα σθῆ με μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι θὰ ὀνομάζεται Ἑλλάς ἀντὶ Τουρκία· τὸ χάσμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας ἤθελεν ὑφίσταται τὸ αὐτὸ, ἡ ἀσθένεια τῆς Ἀνατολῆς ἡ αὐτὴ καὶ ἐπομένως αἱ αὐταὶ ἀξιώσεις τῶν λοιπῶν δυνάμεων πρὸς κερματισμὸν αὐτῆς, καὶ τότε δυστυχῶς ἤθελεν οἰκτρῶς ἐπέλθει ὁ αἰώνιος θάνατος τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀγγλία φρονεῖ, ὅτι, ἂν, ὡς ἔχει σήμερον ἡ Ἑλλάς, καταλάβῃ βοήθειαν τῶν περιστάσεων τὴν Ἀνατολὴν, θέλει εὐρεῖ ἀντὶ τῆς ζωῆς τὸν θάνατον ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου. Ἡ Ἀγγλία φρονεῖ, ὅτι ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ καταλάβῃ καὶ θὰ καταλάβῃ τὴν Ἀνατολὴν οὐχὶ δι' ἐπιθέσεων καὶ μαχῶν, οὐχὶ διὰ στόλων καὶ στρατῶν, οὐχὶ δι' ἄλλοτριῶν χειρῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς βελτιώσεως καὶ προαγωγῆς καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς πρῶτον κατακτῆσεως τῆς Ἀνατολῆς, τέλος πάντων δι' ἑαυτῆς, ἀνεπαισθήτως καὶ σχεδὸν ἀμαχητί. Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα εἶναι ἐν τῶν ζωτικωτέρων διπλωματικῶν ζητημάτων, δυνάμενον βαθέως νὰ συνταράξῃ τὴν Εὐρώπην· καὶ ἂν ποτε ἡ Ἑλλάς, ὡς σήμερον ἔχει, ἐπιτιθετο βοήθειαν ἢ ὑποκινήσει ἐτέρως δυνάμεις κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀφεύκτως ἤθελε προκαλέσει τὸν

συνασπισμὸν τῶν ἐτέρων δυνάμεων καὶ ἐντεῖθεν οἱ σπαραγμοί, ὁ γενικὸς πόλεμος, ὅστις ἤθελε καταλήξει εἰς τὸν κερματισμὸν τῆς Ἀνατολῆς. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς οἰκτρᾶς ταύτης λύσεως ἡ Ἀγγλία κατώρθωσε ν' ἀναγορευθῆ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1856 ὡς εὐρωπαϊκὸν δόγμα ἡ ἀκεραιότης τῆς Τουρκίας· ἀλλ' ὅπως ἀφ' ἐτέρου ἐπιτύχη τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ὑποσκάπτει λάθρα τὴν συνθήκην ταύτην δι' ἐτέρων δογμάτων μᾶλλον σεβαστῶν: διὰ τοῦ δικαίωματος τῶν ἐθνικοτήτων, διὰ τοῦ δικαίου τῆς μὴ ἐπεμβάσεως, διὰ τοῦ δικαίου τῆς καθολικῆς ψηφοφείας· διότι δι' αὐτῶν φρονεῖ ἡ Ἀγγλία, ὅτι ἡ Ἑλλάς βελτιουμένη καὶ κατέχουσα τὴν ἀνήκουσαν αὐτῇ θέσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ θὰ καταλάβῃ αὐτὴν βοήθεια καὶ αὐτῶν τῶν δυνάμεων τῶν πρεσβευουσῶν τὰ δόγματα ταῦτα· αὕτη εἶναι ἡ μόνη δυνατὴ λύσις ἀπέναντι τῶν τσοούτων καὶ τοιούτων ἀντιζηλιῶν καὶ φόβων. Δὲν διίσχυρίζομεθα, ὅτι ἔχομεν τὸν διαβήτην ἀνά χεῖρας καὶ ὅτι οἱ συλλογισμοὶ ἡμῶν ἔχονται μαθηματικῆς ἀκριβείας, πεποιθήμεν ὅμως, ὅτι ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐρειδόμεθα. Διὰ τί δὲν μεταρρυθμίζομεν τοὺς συλλογισμοὺς ἡμῶν συμῶνως πρὸς τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀναλαμβάνομεν τὸν τιτάνειον καὶ ἀτελεσφόρητον ἀγῶνα τοῦ νὰ μεταποιήσωμεν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων πρὸς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐφέσεις ἡμῶν; Τίς τὰ πράγματα αὐτὰ ἐρευνῶν ἀπαθῶς καὶ ὠρίμως δὲν βλέπει, ὅτι τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος ἦν καὶ εἶναι εἰσέτι καὶ θὰ ἦναι, ἐν ὄσφ δὲν σωφρονούμεν, ἡ τήρησις τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας; καὶ τίς δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ Ἀγγλία οὐ μόνον δὲν βλάπτει τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ὠρελεῖ αὐτὴν, ἀγνοοῦσαν δυστυχῶς, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως, ἣν παρέχει εἰς τὴν Τουρκίαν; κατὰ τὰς σκέψεις καὶ τὴν διαγωγὴν ἡμῶν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, πρὸ πολλοῦ ἠθελόμεν καταστραφῆ, ἂν τὰ πράγματα δὲν ἦσαν ὑπὲρ ἡμῶν, ἂν τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας δὲν ἀπῆτει τὴν ὑπαρξίν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ θρησκευτικὴ πρόκλησις μᾶς ἔβλαψε πολὺ μέχρι τοῦδε· ἀλλὰ μένει ἡμῖν ἡ καθολικὴ λέπρα τῆς μεγάλης ιδέας, ἧς τὸ γόητρον ἔλκει τὰ ὄμματα πάντων ἐκ τῶν πρὸ ποδῶν κειμένων εἰς τὰ πόρρω καὶ οὕτως ἐν ἀμφοτέροις ἀποτυγχάνομεν· θέλομεν νὰ υπερπηδήσωμεν ἄβυσσον ἀνυπέρβλητον, εἰς ἣν πάντως θὰ ἐμπέσωμεν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν τόλμημα, ἂν δὲν λάβωμεν τὴν ἀληθῆ καὶ εὐθεϊαν ὁδόν, ἣν τὸ συμφέρον ἡμῶν ἐπιδεικνύει, ἂν δὲν ἀποπέμφωμεν τοὺς θαμβοῦντας τὰ ὄμματα ἡμῶν διὰ τῆς λάμψεως τῆς μεγάλης ιδέας, ἵνα εὐκολώτερον μᾶς συνωθήσωσιν εἰς τὸ βάραθρον καὶ τὴν καταστροφὴν καὶ ἂν δὲν κηρύξωμεν ὡς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος τοὺς ὑπὲρ τῶν τούτων ξένων σκοπῶν καὶ ξένων συμφερόντων.

Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα ἐπὶ Ὀθωνος ἔκειτο κακῶς, εὐρίσκετο εἰς

ἔκρουθμον θέσιν ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς εὐθετον καὶ πρόσφορον πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς Γαλλίας, Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας· μετὰ δὲ τὴν Ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ὀμαλὴν καὶ φυσικὴν αὐτοῦ κατάστασιν διὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ἑλλάδα. Ἡ θέσις αὕτη, ἡ μόνη εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ἑλλάδα συμφέρουσα, δὲν συμφέρει βεβαίως καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, Ῥωσσίαν καὶ Αὐστρίαν, αἵτινες, ἰδίους σκοποὺς ὑπηρετοῦσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δὲν εἶναι παράδοξον τάχιον ἢ βράδιον νὰ διεγείρωσι τὰ Σλαυικὰ φύλα κατὰ τῆς Τουρκίας, ὅπως ματαιώσωσι τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅπως ἀνατρέψωσι τὴν θαυμασίαν τάξιν, εἰς ἣν ἡ ἐπανάστασις ἡμῶν ἐνέβαλε τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα καὶ ὅπως ἀναχαιτίσωσι τὴν λύσιν αὐτοῦ, ἥτις μετὰ μικρὸν τυχέσι βήμασι θέλει ἐπέλθει. Δὲν εἶναι ἐπίσης παράδοξον πρὸς πλήρη ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν αὐτῶν νὰ θελήσωσιν ὑπὸ ψευδῆ παράστασιν τῶν πραγμάτων νὰ συμπαρασύρουν εἴτε ἡμᾶς, εἴτε καὶ τοὺς ἕξ ὀρογενεῖς ἡμῶν· ἀλλ' ἐξορκίζομεν ἐν ὀνόματι τῆς ἀγίας ἡμῶν πίστεως καὶ τῆς πατρίδος πάντας νὰ μὴ δώσωσιν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀκρόασιν εἰς τὰς εἰσηγήσεις αὐτῶν· ἡ διατήρησις τοῦ ἀληθοῦς πνεύματος τῆς ἐπανάστασεως ἀρκεῖ ἡμῖν σήμερον· ἡ ἐπανάστασις προσήγγισεν ἡμᾶς ἀρκούντως εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος· πρὸς ἀποπεράτωσιν δὲ τοῦ ὅλου ἔργου ἐνὸς μόνου χρεῖαν ἔχομεν, τῆς ἐσωτερικῆς βελτιώσεως καὶ ἰσχυροποιήσεως τῆς Ἑλλάδος. Τὸ συμφέρον ἡμῶν ἐπιτάσσει οὐδὲν πλέον, εἰδὲν ἤτιον ἢ πάντες πάσαις δυνάμει νὰ σπεύσωμεν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἡμῶν ἐνότητά, παγίωσιν καὶ διαμόρφωσιν ἐν ὄψῃ ἢ Τουρκία ὑφίσταται καὶ πρὶν ἢ τὰ πράγματα προκαταλάβωσιν ἡμᾶς· πᾶν ἄλλο μέτρον ἄγει καὶ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἑλλάδα εἰς ὄλεθρον ἀνεπανόρθωτον.

Ἡ παρελθούσα τῆς Ἑλλάδος γενεὰ, οἱ ἄνθρωποι τῶν Τουρκικῶν ἔξεων καὶ τῶν παθῶν, τὸ πιστὸν τοῦτο ἐκμαγεῖον τῆς Ὀθωνικῆς διαφθορᾶς (α), ἡ πᾶν δειγμα ἀνικανότητος δείξασα, ἡ ἐν ἀγνοίᾳ ἀντιστρατευθεῖσα εἰς τὸ ἀληθὲς τῆς Ἑλλάδος συμφέρον, δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπισπάσῃ εἰς ἑαυτὴν τὴν εὐνοίαν τῆς Ἀγγλίας,

(1) Ἐξαιροῦντες τῆς κατηγορίας ταύτης τοὺς ὀλίγους ἥρωας, τοὺς ἐναρέτους ἐκείνους πατριώτας, οἵτινες ἐν μειοψηφίᾳ διατελοῦντες· ἢ ἀπῆλθον καὶ μέχρι καταστροφῆς κατεδιώκοντο, ἢ ἐν παθητικῇ καταστάσει ἐπ' ἐλπίσιν ἀγαθαῖς τὸν βίον διήνησαν, ἀποκρούομεν τὴν ἰδέαν τῶν εἰπόντων, ὅτι ἡ ἀργία τοῦ πολίτου οὐδαμῶς εὕρισκε γῶραν ἐν τῷ συναγματικῷ πολιτεύματι· τὸ σφάλμα τοῦτο εἶναι ἀπλῆ fictio legis, μάλιστα ἐν Ἑλλάδι, εἰς ἣν οὐδέποτε τὸ συναγμα εφημερόθη ὡς ἔδει.

ἄτε δὴ ἀνίκανος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ἀγγλικὴν ἄμα ἐντολὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ· καὶ οὔτε αὐτὴ, οὔτε ὁ Ὄθων ἐδύναντο νὰ διοικήσωσι τὴν μεγάλην Ἑλλάδα χωρὶς ἐν μιᾷ στιγμῇ νὰ βυθίσωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἄβυσσον. Ἄλλ' ἡ σύγχρονος γενεᾶ, ἐξαγνίσασα καὶ καθαγιάσασα ἐν τῇ καλυμθεῖσθρα τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς προνήσεως τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἐπαναστάσεως, ἀνεδέχθη καὶ τὸ μέγα καθῆκον τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως καὶ προαγωγῆς, τῆς ἀναμορφώσεως καὶ ἀνουφώσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ὕψος τῆς περιωπῆς ἐκείνης, ὅποθεν ἀνέτως καὶ εὐχερῶς θέλει ἐποφθαλιμῆ τῆς Ἀνατολῆς· τὸ ἔργον εἶναι ἡράκλειον, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀποθαρρύνει. Ἐν τούτοις ἡ Ἀγγλία ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν διαγνοῦσα τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων κατενύγη ἀπὸ χαρᾶν, ἐνθουσιάσθη, ὄχι διότι ἐμέλλομεν νὰ ἐκλέξωμεν τὸν πρίγκηπα Ἀλφρέδον, τὸν ὁποῖον οὔτε εἰς τὴν Ἀγγλίαν, οὔτε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς θέλομεν ἀποδείξει, ἐσύμφερε νὰ δώσῃ, ἀλλὰ διότι ὠρθοπρονήσαμεν τέλος πάντων· γινώσκουσα δὲ τὴν δυσχερῆ θέσιν, εἰς ἣν οἱ Ἕλληνες ἤθελον ἕνεκα τῆς στενότητος τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος περιέλθει πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν μεγάλων τῆς ἐπαναστάσεως ἀρχῶν καὶ σπεύδουσα νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ ἔργον αὐτῶν, ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν Ἐπτάνησον. Πόθεν κινουμένη ἡ Ἀγγλία παραχωρεῖ σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα θέσιν ὀχυρὰν καὶ ἐπικαιρὸν ἐν τῷ Ἀδριατικῷ καὶ τῇ Ἀνατολῇ; ἀπὸ εὐνοϊαν; ἀπὸ συμπάθειαν; ἀλλ' ἡ εὐνοϊα δυστυχῶς ἐδόθη εἰς μόνὰ τὰ ἄτομα, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς κυβερνήσεις· αἱ κυβερνήσεις διαχειριζόμεναι ὑποθέσεις ἀλλοτρίαις, ἐθνικὰς, ἀπὸ μόνων τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων ὁρμῶνται· μόνου δὲ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐμάθομεν νὰ θεωρῶμεν ἄλλως πῶς τὰς κυβερνήσεις. Ἡ Ἀγγλία παραχωρεῖ τὴν Ἐπτάνησον ἀπὸ ἰδίου συμφέροντος ὁρμωμένη, ἡ Ἀγγλία προσπαθεῖ νὰ ἐκτείνῃ τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἰδίου συμφέροντος ὁρμωμένη, ἡ Ἀγγλία θέλει προσπαθήσῃ τὸν μὲν Ἑλληνικὸν θρόνον νὰ στήσῃ ἐπὶ τοῦ Βυζαντίου, τὰ δὲ ὅρια τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐκτείνῃ, εἰ δυνατόν, μέχρι τῶν Ῥωσικῶν καὶ διὰ τῆς Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου μέχρι τῆς Ἀλγερίας ἀπὸ ἰδίου συμφέροντος ὁρμωμένη· διότι τὸ Ἑλληνικὸν καὶ Ἀγγλικὸν συμφέρον συμπίπτουσιν εὐτυχῶς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ διότι εἶναι ἀδύνακτον ἡ Ἀγγλία ν' ἀντιταχθῇ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν συμφέρον χωρὶς ν' ἀντιταχθῇ πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῆς συμφέρον, τὸν δὲ λόγον τῆς ταυτότητος ταύτης τῶν συμφερόντων ἐδώκαμεν ἀνωτέρω. Ἄν δὲ ὑπὸ ὄρους ἡ Ἀγγλία παραχωρῇ τὴν Ἐπτάνησον, οἱ ὅροι οὗτοι τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος ἀποβλέπουσιν. Ἡ Ἀγγλία προνοοῦσα ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος αὐτῆς εἶναι ἠναγκασμένη νὰ προιοῇ καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ.

οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι· καὶ τῷ ὄντι, ποῖοι εἶναι οἱ ὄροι οὗτοι; ζητεῖ ἡ Ἀγγλία νὰ μὴ διαταράξωμεν τὴν Τουρκίαν· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι καὶ τὸ συμφέρον ἡμῶν· καὶ τὸ ἐλάχιστον βῆμα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Τουρκίας σήμερον μάλιστα, ὅτε ἡ Ἀνατολὴ εὐρίσκειται εἰς κρίσιμον θέσιν ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης ἕνεκα πρὸ πάντων τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν, εἶναι ἰκανὸν νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἑλλάδα. Ζητεῖ ἡ Ἀγγλία νὰ λάβωμεν ἡγεμόνα ἀνέλεγκτον, ἀνυποποτον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν καὶ πρὸς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, ἀρέσκοντα τέλος πάντων εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐπειδὴ ἡ τύχη τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ταυτίζεται πρὸς τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπειδὴ ὁ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἡγεμὼν δύναται ἢ καλῶς νὰ διευθύνῃ τὰς τύχας ταύτας, ἢ παραγνωρίζων τὴν ἀποστολὴν του καὶ ὄργανον ἀλλοτρίων συμφερόντων γινόμενος νὰ διακυβεύσῃ αὐτάς, δὲν δύναται ἡ Ἀγγλία νὰ μὴ ἐνδιαφέρηται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνος· προνοοῦσα δὲ ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ κάλλιον ἡμῶν σκεπτομένη δὲν δύναται πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν μέλλοντα τῆς Ἑλλάδος βασιλέα νὰ παραχωρήσῃ τὴν Ἐπτανήσον, ἐξ ἧς ὀρωμένη ἐδύνατο τελεσφόρως νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν κινδυνεύουσαν Ἀνατολὴν καὶ Ἑλλάδα, ὅτε ἡ ἄφρων διαγωγὴ τοῦ δυσπιστίας παρέχοντος βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ἤθελεν ἐκθέσει αὐτάς εἰς κίνδυνον.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως δυνάμεθα ἀλανθάτως νὰ ἐξαγάγωμεν τὸν δεύτερον βεμελιώδη κανόνα τῆς πολιτικῆς ἡμῶν· ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀδύνατον νὰ μὴ εἶναι εἰλικρινὴς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων συνδέει ἀναποσπαστως τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀγγλίαν καὶ ὅτι ἀδύνατον ἄνευ βλάβης νὰ χωρισθῶμεν ἀπ' αὐτῆς.

Ὅτε ἡ Σαρδηνία ἐξεστράτευε μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ὁ ἐξοχος πολιτικὸς Καθούρ ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐνισταμένους, ὅτι, διὰ νὰ φθάσῃ ἡ Σαρδηνία εἰς Βενετίαν καὶ Λομβαρδίαν πρέπει νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Κριμαίας· καὶ ἡ Ἑλλάς, ἵνα φθάσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀνάγκη νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Μεγάλης Βρετανίας· μηδὲ νομίση τις, ὅτι ἡ Τουρκία θ' ἀποσκιρτήσῃ διὰ ταῦτα τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς προστασίας τῆς Ἀγγλίας· ἡ Τουρκία προώρισται ν' ἀποθάνῃ εἰς τὰς Ἀγγλικὰς ἀγκάλας· πανταχοῦ καὶ ἐν ἑαυτῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ῥωσίᾳ εὐρίσκουσα τὸν θάνατον, θὰ προτιμήσῃ μᾶλλον τὴν ἀνάπαυσιν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ τῆς Ἀγγλίας σκέπην, ἣτις καὶ πλεονα ζῶν ὑπόσχεται αὐτῇ.

Ὁ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἡγεμῶν καὶ
ἡ Ἐθνοσυνέλευσις.

Αἱ βουλαὶ τῶν ἐθνῶν, μυστηριώδεις ὡς αἱ τοῦ ὑψίστου, διὰ τῆς σφύρας τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πείρας εἰς τὰ ἔγκατα τῶν συνειδη-
σεων σφυρηλατούμεναι, τότε μόνον παριστῶσιν ἐπὶ τῆς πολιτι-
κῆς σκηνῆς τὸ θέαμα τῆς καθολικῆς ὁμοφωνίας, τῆς ἐνικῆς ιδέας,
τοῦ ἐνιαίου σκοποῦ, ὅταν πρόκηται νὰ καταπλήξωσι τὸν κόσμον
δι' ἐξόχου τινὸς πράξεως. Ὅταν καὶ ὁ ἔσχατος τῶν πολιτῶν
πεισθῆ περὶ τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, τίς ἀν-
θρώπινος ἰσχύς δύναται ν' ἀντιστῆ κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ
ἔθνους ἐκείνου; τίς ἀμύητος γινώσκει τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ; καὶ
τίς κάλλιον αὐτοῦ δύναται νὰ πραγματώσῃ αὐτούς; τοιαύτη ἡ
εἰκὼν τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως. Ἄλλ' ἂν τῶν λοιπῶν ἐθνῶν αἱ
κατὰ τῶν δυναστειῶν αὐτῶν ἐπαναστάσεις φέρωσι χαρακτῆρα
ὄλως ἐσωτερικόν, ἡ Ἑλλ. ἐπανάστασις εἶχε καὶ ἐξαιρετικόν τινα
σκοπόν· ἡ σημαία αὐτῆς ἔφερε σύμβολον διφυές: τὴν κατάργησιν
τοῦ συστήματος τῆς ἐσωτερικῆς ταπεινώσεως καὶ διαφθορᾶς, τὴν
κατάργησιν τῆς ἐπιβούλου ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ ἐξωσθέντος
Ὄθωνος. Ἡ Ἑλλάς ἀδίκως εἰς στενὰ ὄρια περιορισθεῖσα, πρὸς τὸν
παντελῆ αὐτῆς ὄλεθρον ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος ὀδηγούμενη, τείνουσα νὰ
καταλάβῃ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῇ θέσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ νὰ δι-
καιώσῃ τὰς προσδοκίας τῆς Εὐρώπης, ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου τὸν
Ὄθωνα, τὸ μόνον πρὸς τοῦτο πρόσκομμα αὐτῆς. Ἄπανα ἡ Εὐρώ-
πη ἐδικαίωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπεκρότησεν εἰς τὴν πτώσιν τοῦ
Ὄθωνος. Ἀλλὰ τίς ἔσεται ὁ μέλλον ἡγεμῶν τῆς Ἑλλάδος; Εἰς
τὴν ἐρώτησιν ταύτην φόβοι καὶ ἐλπίδες καταλαμβάνουσι τὴν
Εὐρώπην· τὸ πολύκροτον Ἀνατολικὸν ζήτημα εὐρίσκεται ἐπὶ
ξυροῦ ἀκμῆς, καὶ ἐκ τοῦ μέλλοντος βασιλέως θ' ἀποφασισθῆ ἡ
τύχη αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μόνον τὸ αὐτοκυρίαρχον Ἑλλ. ἔθνος πρό-
κειται ν' ἀποφασίσῃ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων εἰς οὐδένα τὴν
ἐκβίασιν τῆς Ἑλλ. ἀποφάσεως ἐπιτρέπει. Ἡ Ἀγγλία, κρίνουσα
τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῆς παλαιᾶς αὐτῶν πρὸς τὴν Ῥωσίαν συμπα-
θείας, ἧς τοσαῦτα περιφανῆ δείγματα ἐπεδείξαντο καὶ ὑπὸ φό-
βων συσχεθεῖσα, πρώτη τὸ κῆρος τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ 1832
ἐπικαλεῖται. Ἡ Γαλλία σιωπᾷ καὶ προσπαθεῖ νὰ μαντεύσῃ τοὺς
σκοποὺς τῶν Ἑλλήνων· ἡ Ῥωσία, ἐλπίζουσα τὴν ἐκλογὴν τοῦ
Δουκὸς τῆς Λαυχεμπεέργης, πρώτη ἐπικαλεῖται τὴν ἀρχὴν τῆς
μὴ ἐπεμβάσεως· βραδύτερον δὲ θέλει συνταχθῆ μετὰ τῆς Αὐ-

στρίας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δικιωμάτων τῆς Βαυαρικῆς οἰκογενείας· εἰς μάτην ἀποτείνεται πρὸς τὴν Γαλλίαν, ὁ αὐτοεράτωρ Ναπολεὼν στηρίζεται ἐπὶ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας· πάντες ἠπατήθησαν εἰς τὰς κρίσεις των περὶ τῆς Ἑλληνικῆς νομοσύνης. Ἄλλ' ἐν ᾧ αἱ διακοινώσεις ἀστραπηθὸν ἐν Εὐρώπῃ ἀνταλλάσσονται, ὁ Ἑλληνικὸς ὀρίζων πληροῦται ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἀνευφημιῶν· ἐν μέσῳ δὲ τοῦ γενικοῦ θροῦ, τῶν ἀπείρων φωνῶν καὶ τοῦ μυρμηκώδους πλήθους ἢ περικαλλῆς εἰκῶν τοῦ λαοποθήτου βασιλέως ἐστεμμένη ὄχεϊται ἐφ' ἄρματος· πανταχόθεν δὲ ἀκούεται Ζήτω ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Ἀλφρέδος! Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἢ Ἑλλάς ἔθετε τὸν πρῶτον θεμέλιον λίθον τοῦ μέλλοντος μεγαλείου αὐτῆς, ἐξηγίαζε τὸ παρεθὸν, ἀνεκαινίαζε τὸ παρὸν καὶ ἐπανηγύριζεν, ὡς ὁ ἄσωτος υἱὸς, τὴν ἡμέραν τῆς ὀρθοφροσύνης καὶ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῆς εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον. Ἡ μακρὰ πλάνη ἐδίδαξε τοὺς Ἕλληνας νὰ μὴ ἔχωσιν εἰς οὐδένα πίστιν, καὶ, ἵνα προλάβωσι τὰς ῥαδιουργίας τῶν ἄλλων, ἠθέλησαν διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν των, διὰ τῆς καθολικῆς καὶ ὁμοφώνου ψηφοφορίας νὰ προσφέρωσι τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα εἰς τὴν Ἀγγλίαν· εἰς τὴν Ἀγγλίαν! καὶ δὲν εἶναι ἡ Ἀγγλία, ἣτις ἀπεγύμνωσε τὴν Ἑλλάδα τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων της; λέγει Γάλλος τις ἀρχαιοφίλος· καὶ δὲν εἶναι ἡ Ἀγγλία, ἣτις προστατεύει τὴν Τουρκίαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος; δὲν εἶναι ἡ Ἀγγλία, ἣτις ἐμάστισε τὸσάκις τὴν Ἑλλάδα; λέγουσιν ὁμοφώνως πολλοὶ Γάλλοι τε καὶ Ῥώσοι. Ναι, εἰς τὴν Ἀγγλίαν μεθ' ἧς ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἀναποσπάστως μᾶς συνδέει. Ναι, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἧς τὸ συμφέρον εἶναι καὶ συμφέρον ἡμῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ναι, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἣτις ἀμερολήπτως καὶ μετὰ θυσιῶν πολιτεύεται ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ναι, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἣτις ἐμάστισε τὴν Ἑλλάδα ὡς ἡ φιλόστοργος μήτηρ μαστίζει τὰ παρεκτρεπόμενα τέκνα της. Ἀποταυθέντες εἰς τὴν Ἀγγλίαν οἱ Ἕλληνες οὐδένα ἔδωκαν, ἀλλ' ἐπέδιωξαν νομίμως τὸ συμφέρον αὐτῶν, καὶ εἰς τοῦτο πάντες οἱ νουνεχεῖς καὶ ἀληθεῖς φιλέλληνες ἐπεκρότησαν.

Ἄλλ' ἢ ἐπικύρωσις τοῦ πρωτοκόλλου καὶ ἐπομένως ἡ ἀποποίησης τῆς Ἀγγλίας τοῦ νὰ παράσχη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν βασιλόπαιδα Ἀλφρέδον παρέσχε στάδιον εὐρὺ εἰς τὴν ῥαδιουργίαν, πλείστας εἰς πολλοὺς ἀφορμὰς δυσπιστίας πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ μεγάλην ἀνάστασιν καὶ διαίρεσιν τῶν Ἑλληνικῶν πνευμάτων· πρὶν ἢ ἀναιρέσωμεν τὴν ἀχλὺν τῆς σοφιστείας, δι' ἧς ἀγύρται τινὲς, κερδοσκοποῦντες ἐπὶ τῆς εὐπιστίας ἀπλῶν τινῶν ἀνθρώπων, ἐνέπλησαν τὴν Ἑλληνικὴν κοινωσίαν, ἀνάγκη ὄντως νὰ

ἔρευνήσωμεν πόθεν ἡ Ἀγγλία ὀρρωμένη ἀπεποιήθη τὸ Ἑλλ. στέμμα. Καὶ ἂν υποθέσωμεν πρὸς στιγμήν, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐδύνατο, ὅπερ σχεδὸν ἀδύνατον, ν' ἀποφύγη πῶς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ πρωτοκόλλου, καὶ οὕτως δὲν ἐδύνατο πάλιν νὰ δώσῃ τὸν Ἀλφρέδον, τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας, τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος τοῦτο ἀπῆτει· ὁ δὲ λόγος ἀπλούστατος, ὁ Ἀγγλικὸς τύπος διεσάλπισεν αὐτόν· «δὲν δυνάμεθα, λέγει οὗτος, νὰ πράξωμεν μετ' ἴσης εὐχερείας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Ἀλφρέδου τοσαῦτα, ὅσα ἠθέλωμεν πράξει δι' ἑτέρου βασιλέως.» Τῷ ὄντι, παριταμένη ἡ Ἀγγλία εἰς τὰ συμβούλια τῆς λοιπῆς Εὐρώπης ὡς δύναμις ἀμερόληπτος καὶ ἀφιλοκερδῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δὲν ἐδύνατο νὰ συναγορῇ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἤθελε θεωρεῖσθαι πάντοτε ὡς δύναμις μεροληπτικὴ, ὡς δύναμις Ἀνατολική, ὡς αὐτὴ ἡ Ἑλλάς. Ἡ Ἀγγλία γινώσκουσα κάλλιον ἡμῶν τὸ πνεῦμα τῆς Εὐρώπης δὲν ἔκρινεν ἀμοῦδιον νὰ προβῇ σήμερον εἰς πολιτικόν τι πραξικόπημα, ὅπερ ἤθελε βλάψαι τὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλ', ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, τὸ γεγονός τοῦτο ἐπανέφερεν ἡμᾶς εἰς τὴν κοίτην τῶν παθῶν τῆς ἰδιοτελείας καὶ φιλοδοξίας· καὶ νῦν πολλοὶ ἀντιφιλοτιμοῦνται τίς πρότερον νὰ προσθήσῃ ἓνα ἄνθρακα ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ ἀδάμαντος τῆς ὀρθοφροσύνης τοῦ λαοῦ, καὶ τίς πρότερον νὰ καλύψῃ δι' ἀσβόλης τὸ διαυγές πνεῦμα καὶ τὰς φεινὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως· ὑβρίζοντες δὲ τὴν κυριαρχικὴν τοῦ λαοῦ ἀπόφασιν καὶ προσπαθοῦντες νὰ διχρῆζῶσι τὴν φάλαγγα τῆς ἐθνικῆς ὀμοφροσύνης, κλαίουσι τὴν τύχην τῆς πατρίδος καὶ διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῶν διασαλπίζουσιν, ὅτι κακῶς ἐπράξαμεν μὴ ἐκλέξαντες τὸν Δοῦκα τῆς Λαυχεμβέργης καὶ ὅτι διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ πρίγκηπος Ἀλφρέδου δυσκρεστίσαμεν τὴν Ῥωσίαν καὶ Γαλλίαν· ἕτεροι δὲ, σφόδρα ζηλωταὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν συμφέροντος, εἰς τοσοῦτον θρασυτήτος πρέβησαν, ὥστε καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα τοῦ λαοῦ ἠθέλησαν νὰ διερεθίσωσι διὰ φενάκης οἰκτρᾶς· ἀλλ' ἀποτυχόντες καὶ πᾶν εἶδος σοφιστείας καὶ τερατείης μετερχόμενοι, ἐτόλμησαν καὶ αὐτὸν τὸν προτεσταντισμὸν νὰ παραστήσωσιν ὡς κινδυνωδέστερον τοῦ καθολικισμοῦ ἐν Ἑλλάδι· ὁ προτεσταντισμὸς ἐπικίνδυνος ἐν Ἑλλάδι; ἡ ἀνεξίθρησκεία; ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως; πρέπει νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν πίστις ἐρείδεται ἐπὶ ὅλῳ; σαθρῶν βάσεων καὶ φοβεῖται τὴν συζήτησιν καὶ τὴν ἔρευναν τοῦ λογικοῦ, ἐπ' οὗ ὁ προτεσταντισμὸς θεμελιούται. Ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὴν ἀληθῆ ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὀρθὴν περὶ τούτου δοξασίαν τοῦ Ἑλλ. λαοῦ, κρίνομεν ἀνάξιον νὰ καταφύγωμεν εἰς θεολογικοὺς ἢ φιλοσοφικοὺς λόγους, ὅπως ἀναίρῶσωμεν

τὰ τοιαῦτα παραπλήκτου φαντασίας ἀναπλάσματα. Λέγομεν δὲ μόνον ὅτι ἡ καθολικὴ τοῦ ἔθνους συνειδήσις καὶ ἡ ἐκ ταύτης πολιτικὴ εἶναι νόμος καὶ νόμος ὑπέρτατος, ὁ δὲ νόμος πρέπει νὰ ᾖ ἡθρησκός καὶ ἄθεος, τοῦτο πρέπει καλῶς νὰ ἐννοήσωμεν. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐτέραν μομφὴν ὁμολογοῦμεν, ὅτι τὰ μικρὰ ἔθνη καὶ μάλιστα ἡ Ἑλλάς, ἧς ἡ θέσις εἶναι ἐξαιρετικὴ ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης, πρέπει νὰ βραδίζωσι μετὰ περισκέψεως πολλῆς ἀλλὰ πῶς; ἠθέλετε κλαίω ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς νὰ ἐκλέξῃ τὸν ποθητόν αὐτοῦ βασιλέα; εἰς τοιαύτας πνευματικὰς περιστάσεις ὁ μὴ σκιρτῶν ἀπὸ χαρᾶς, ἢ ὄλως ἀναίσθητος εἶναι, ἢ ἐκ πλαγίων ὀρμᾶται σκοπῶν· δυοῖν θάτερον, ἢ ἐξ οὐδεμιᾶς τῶν δυναμέων ἔπρεπε νὰ ἐκλέξωμεν βασιλέα ἢ ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν τρεῖς θρόνους, ὅπως πάντας εὐχαριστήσωμεν· ἀλλὰ τίς καίει τὴν οἰκίαν του, ἵνα εὐχαριστήσῃ τρίτον; Ἀγαπῶμεν τὴν ὁμόδοξον ἡμῶν Ῥωσσίαν· εὐγνωμονοῦμεν πρὸς αὐτὴν δι' ἣν ἀρωγὴν παρέσχε τῇ Ἑλλάδι κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα καὶ διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν νὰ μὴ μνησικακῇ καθ' ἡμῶν, ἀννομιμῶς ἐπεδιώξωμεν τὸ δίκαιον ἡμῶν συμφέρον. Εὐγνωμοσούμεν ἐπίσης πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἀγαπῶμεν περιπαθῶς τὸ εὐγενὲς τῶν Γάλλων ἔθνος διὰ τοὺς γενναίους ἀγῶνας αὐτοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς προόδου εἰς τὴν ἀνθρωπότητα· ἐλπίζομεν μάλιστα, ὅτι θέλομεν εὐρεθῆ ποτὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πεδίου τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ συμμαχοῦντες θελομεν διχόδοσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ φῶγα εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν.

Ἀλλὰ τίς ἔσεται ὁ μέλλων ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος; ἀρήσωμεν τὴν ἰδιοτέλειαν, τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ἐπιπολαιότητα νὰ λαλήσωσι. Πρέπει, λέγουσιν οἱ ἐπιπόλαιοι, οἱ μηδεμίαν ἀρχὴν πρεσβεύοντες, νὰ θαμβώσωμεν τὰ ὄμματα τοῦ λαοῦ διὰ τῆς λάμπσεως ἡγεμόνος ἐφαμίλλου τοῦ πρίγκηπος Ἀλφρέδου καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ Δουξ τῆς Ὁμάλης· οἱ τοιοῦτοι, φαίνεται, ἐξέλθον τοὺς Ἕλληνας ὡς τοὺς ἀγρίους τῆς Ἀμερικῆς, οὗς ὁ Κολόμβος ἐξῆπάτα διὰ στυλίων ὑέλων, καὶ δὲν βλέπουσιν, ὅτι ὁ Ἑλλ. λαὸς ὀρμᾶται ἐξ ἀρχῶν. Ναί, λέγουσιν οἱ ἀπὸ τοῦδε θέλοντες νὰ προουμιᾶσωσι τὸ στάδιον αὐτῶν· ὁ Δουξ τῆς Ὁμάλης εἶναι ὁ μόνος κατάλληλος εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀπαριθμοῦντες δὲ καὶ τὰ προσόντα αὐτοῦ λέγουσιν, ὅτι εἶναι πλούσιος, καλὸς στρατηγός καὶ συνετός· δυστυχῶς τὰ πλούτη εἶναι κτήμα αὐτοῦ, τὸ δ' ἔθνος εἶναι εὐτυχῶς πλουσιώτερον αὐτοῦ. Εὐτυχῶς ἡ Ἑλλάς δὲν ἔχει χρεῖαν πολέμων καὶ στρατηγικῆς, ἐκτὸς ὅταν μετὰ τῆς Ἀγγλίας πρέπη νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Τουρκίαν κατὰ πάσης ἐξω-

τερικῆς ἐπιθέσεως, ὅπως διασώσῃ τὴν κινδυνεύουσαν καὶ μέλλουσαν, ἀλλὰ προτεγῆ κληρονομίαν τῆς, ὃ δὲ στρατηγὸς φησὶν δυστυχῶς ἐν εἰρήνῃ. Σεβόμεθι τὴν εὐγένειαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Δουκὸς τῆς Ὠμαλῆς, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς καταστρέφει τὸν μεγαλείτερον τῶν δύο τῆς ἐπαναστάσεως ἀδαμάντων· δι' αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς λαμβάνει ὡς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν οἴαν καὶ ἐπὶ Ὀθωνος εἶχε θέσιν καὶ χεῖρονα μάλιστα· δι' αὐτοῦ ἡ λύσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος ἀναβάλλεται ἐπ' ἄπειρον καὶ θὰ ἐπέλθῃ ἀφείκτως πρὸς βλάβην τῆς Ἑλλάδος· δι' αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς καὶ διὰ μεγάλων στόλων καὶ στρατῶν οὔτε βῆμα ἐδύνατο νὰ προβῆ ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐσωτερικὴν βελτίωσιν μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι μέγα μέρος τῆς ἀθλιότητος ἡμῶν ὀφείλομεν εἰς τὰ στενὰ ἡμῶν ὄρια.

Ἄλλὰ τίς τέλος πάντων ἔσται ὁ μέλλων τῆς Ἑλλάδος ἡγεμῶν; ὁ ἡγεμῶν τῆς Ἑλλάδος εἶναι εἰσέτι ἔμβρυον, κυοφορούμενον εἰς γωνίαν τινὰ τῆς Εἰρώπης· κραταίει τις γυνὴ εἶναι ἢ μαῖα, ἢ ἐν Ἀθήναις ἐδρεύουσα ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις ὁ ἀνάδοχος, ὃ δὲ θρόνος, ἢ πορφύρα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος τὰ σπάργαντα αὐτοῦ.

Ἡ ἐθνικὴ Συνέλευσις εἶναι κυρίαρχος, ὑπερτέρα πάσης ἐξουσίας ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ μόνον εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰωνίου καὶ ἀναλλοιώτου δικαίου καὶ εἰς τὴν καθόλου βούλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑποκειμένη. Ὑποτίθεται μὲν, ὅτι ἡ ἐθνοσυνέλευσις εἶναι αὐτὸ τὸ ἔθνος, ἀλλ' αὕτη εἶναι μία ὑπόθεσις, ὡς ὑποτίθεται ἐπίσης, ὅτι δύναται ἐκ συμφώνου τὸ ἔθνος ν' ἀνκαλέσῃ τὴν ὁποῖαν ἐδωκεν αὐτῇ ἐντολήν, ὡς ἂν λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ὁμόφωνον βούλησιν αὐτοῦ. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἐθνοσυνέλευσις, ἔλκουσα τὸ γένος ἐκ τοῦ ἔθνους, δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀνωτέρα αὐτοῦ, οὔτε δύναται νὰ παραγωνίσῃ τὴν βούλησιν τοῦ ἔθνους, χωρὶς ν' ἀντιφάσκῃ πρὸς ἑαυτήν, πρὸς τὴν καταγωγὴν αὐτῆς καὶ χωρὶς νὰ παρεκβῆ τῆς ἐντολῆς τῆς, καίτοι σιωπηρᾶς. Συνεπῶς πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας φρονοῦμεν, ὅτι εἶναι μὲν πρόδηλον, ὅτι ἡ ἐθνοσυνέλευσις ὀφείλει ν' ἀπαιτήσῃ ἐπισήμως καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἔθνους παρὰ τῆς Ἀγγλίας τὸν πρίγκηπα Ἀλφρέδον ὡς ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ τὴν ὑστάτην ἀποποίησην τῆς Ἀγγλίας ἡ ἐθνοσυνέλευσις ὀφείλει νὰ δεχθῆ ἡγεμόνα εἶον ἢ Ἀγγλίαν ἢ ἄλλο προτείνει· τοῦτο εἶναι τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος, αὕτη εἶναι ἡ βούλησις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἀπέβλεψαν ἀπλῶς εἰς τὸν βασιλόπαιδα Ἀλφρέδον ὡς ἄτομον, ἀλλ' ἀπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰς αὐτὴν τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν, ἥτις ἄλλως τε εἶναι αὕτη ἡ Ἑλληνική. Οἱ Ἕλληνες, ἀνχαράφοντες διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν εἰς τὰ πρωτόκολλα τῆς ἐκλο-

γῆς τὸν πρίγκηπα Ἀλφρέδον, ἀνηγόρευον ἐπισήμως καὶ πα-
νηγουρικῶς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἔθεντο
τὰ πρῶτα θεμέλια τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος μεγαλείου·
δύναται ἡ ἔθνοσυνέλευσις νὰ παραγνωρίσῃ τὴν κυριαρχικὴν ταύ-
την καὶ ὁμόψυχον τοῦ ἔθνους βούλησιν χωρὶς ν' ἀντιφάσκη πρὸς
ἐαυτὴν, χωρὶς νὰ καταστρέφῃ ὀλόκληρον τὴν ἐπαινάστασιν; Αἱ
θεμελιώδεις καὶ γενικώταται ἀρχαὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν εἶναι
δύο: καταστροφὴ τοῦ συστήματος τῆς ἐσωτερικῆς ταπεινώσεως
καὶ διαφθορᾶς, καταστροφὴ τῆς ἐπιβούλου ἐξωτερικῆς πολιτικῆς
τοῦ Ὀθωνος· ἀλλ' αἱ δύο οὗται ἀρχαὶ τῆς καταστροφῆς ἀντιστοι-
χοῦσι πρὸς δύο ἑτέρας ἀνορθωτικὰς ἀρχάς, ἀμφοτέρας τεινούσας
πρὸς τὸν ἐνιαῖον σκοπὸν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς
Ἑλλάδος. Ἐσωτερικὴ βελτίωσις καὶ εὕρεσις εὐθυτέρας, συμφερω-
τέρας καὶ νομιμωτέρας ὁδοῦ πρὸς τὴν Ἀνατολήν· ἰδοὺ τὸ διφυῆς
σύμβολον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἡ πρώτη ἄνευ τῆς δευ-
τέρας εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος, διότι ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων ἡμῶν
καὶ διὰ τοῦ συνετωτέρου καὶ ἰκανωτέρου ἡγεμόνος, θὰ κυλιώμεθα
ἀείποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βορβόρου· ἡ ἐσωτερικὴ πρόοδος ἐξίτηται
κατὰ μέγα μέρος καὶ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν· ἂν ἡμεῖς δὲν σωφρονώμεν,
μυρίους Ὀθωνας δυνάμεθα ν' ἀνακπλάσωμεν. Ὁ Ἑλλ. λαὸς, κατὰ
θεῖαν ὄντως ἔμπνευσιν ἐνόησε θαυμασίως τὴν πρὸς τὴν Ἀνατολήν
ἀγούσαν ὁδὸν καὶ ὁμοφώνως καὶ πανδήμως ἀνηγόρευεν αὐτήν·
ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀνόρθωσιν ἢ ἀντεπανάστασιν ἐδεί-
χθη κατὰ τὰς ἐκλογάς· οἱ τοῦ ἀρχαίου συστήματος ἄνθρωποι
ἐδυσχαίρανον ν' ἀπεκδυθῶσι τῶν ἔξων αὐτῶν, ἐδυσκολεύοντο νὰ
εἰσέλθωσιν εἰς τὴν νέαν τῆς νομιμότητος ὁδὸν, ἣτις ἐστὶν ἡ πρω-
τίστη ἀρχὴ τῆς ἐσωτερικῆς προαγωγῆς τῆς Ἑλλάδος. Δὲν δυνά-
μεθα τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἐνοήσωμεν πῶς διὰ τῶν αὐτῶν μέσων ἢ διὰ
τῶν αὐτῶν προσώπων, δι' ὧν τὰ πράγματα τῆς πολιτείας ἐβλά-
βησαν, δύνανται νῦν νὰ βελτιωθῶσι· δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν
πῶς ἤθελον δυνηθῆ οὗτοι νὰ ἐφερρῶσιν ἀρχάς, αἵτινες δὲν ἦσαν
τὸ ἰδανικὸν αὐτῶν.

Διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Δουκὸς τῆς Ωμάλης ὡς ἡγεμόνος τῆς
Ἑλλάδος ἠθέλωμεν καταστρέφει ἄνευ κέρδους τὴν λαμπροτέραν
ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ὀρθοφροσύνην
τοῦ Ἑλλην. ἔθνους, ἣτις πρὸ πάντων ἐξέπληξε τὸν κόσμον, καὶ
ἐξ ἧς ἐξήρτηται ἡ μέλλουσα ζωὴ καὶ πρόοδος τῆς Ἑλλάδος. Ἄς
ἀπορασίσωμεν τέλος πάντων νὰ ὦμεν θετικώτεροι, ἄς ἐνοήσω-
μεν τὴν θέσιν ἡμῶν καὶ ἄς πεισθῶμεν, ὅτι καὶ ὁ Δουξ τῆς Ωμά-
λης εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ ὁ
πρίγκηψ Ἀλφρέδος, ὡς καὶ ὁ Δουξ τῆς Λαυχεμβέργης· ὁ δὲ

λόγος τούτου εἶναι ἀνώτερος καὶ τῶν πρωτοκόλλων, εἶναι ἡ ὑπερτάτη ἀνάγκη, ἡ παραγωγὸς τῶν πρωτοκόλλων. Ἡ Ἑλλάς, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τῶν ἀντιζηλιῶν τῶν δυνάμεων, δὲν δύναται νὰ λάβῃ ἡγεμόνα ἐκ δυνάμεως ἐνδιαφερομένης ἐν τῇ Ἀνατολῇ· ἡ ἀνάγκη αὕτη ὑπηγόρευσε τὸ πρωτόκολλον τοῦ 1832, ἡ αὕτη ὑπηγόρευσε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ὄθωνος, ἡ αὕτη ὑπηγόρευσε τὴν ἀνανέωσιν τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ 1862, ἡ αὕτη θέλει κυρώσει καὶ ἄλλα πρωτόκολλα ἐν πάσῃ ὁμοίᾳ περιπτώσει, ἐν ᾧ ἡμεῖς κερκίνοβατοῦμεν ἢ λοξοδρομοῦμεν. Δὲν εἶναι δὲ δίκαιον νὰ μνησικακῶμεν οὔτε πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, οὔτε πρὸς τὴν Γαλλίαν, οὔτε πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ἂν δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ λάβωμεν ἡγεμόνα ἐκ μεγάλης δυνάμεως· οὐδὲ πρέπει νὰ λυπηθῶμεν, ἂν ἡ Ἑλλάς προώρισται πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς νὰ λάβῃ ἡγεμόνα ἐκ μικροῦ καὶ ἀλλοτρίου πρὸς τὴν Ἀνατολὴν κράτους· τοῦτο ὀφείλομεν εἰς τὴν θέσιν ἡμῶν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικωτάτην τοῦ Ὄθωνος κυβερνήσιν. Πεποίθαμεν δὲ, ὅτι ἡ κραταιὰ ἡμῶν σύμμαχος Ἀγγλία, ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς Ἑλλάδος προνοοῦσα, ἀνεδέχθη συναινέσει καὶ τῶν λοιπῶν δυνάμεων τὴν εὐρεσιν τοῦ καταλλήλου διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡγεμόνος. Ἴσως μὲν ἤθελέ τις εἰπεῖ, ὅτι τὸ πολύκροτον τοῦ ἡγεμόνος ζήτημα οἰκτρῶς ἐλύσαμεν, ἀλλ' ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ὀρθὴ τῶν πραγμάτων ἐκτιμήσεις καὶ ἡ αὐστηρὰ λογικὴ εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο μᾶς ἤγαγεν· εἴθε τὰ πράγματα νὰ μᾶς διαψεύσωσιν· εἴθε τὸ εἶδωλον πάσης Ἑλληνικῆς καρδίας, ὁ λαοπόθητος πρίγκιψ Ἀλφρέδος, ν' ἄρχῃ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' εἴτε διὰ τοῦ Ἀλφρέδου, εἴτε δι' ἄλλου ἡγεμόνος οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε ἀποσπασθόνται τῆς Ἀγγλίας, τηρήσουσι δ' ἐς αἰεὶ ἀκμαῖον τὸν ἐθνοκρατικὸν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν πρὸς τὸ εὐγενὲς τῶν Ἀγγλῶν ἔθνος καὶ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὸν ἐνάρετον βασιλόπαυδα Ἀλφρέδον. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἡ Ἑλλάς τηρεῖ ἀπαραμείωτον τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς προστατρίδας δυνάμεις, τὴν εὐγενῆ καὶ φιλελεύθερον Γαλλίαν καὶ τὴν ὁμόδοξον Ῥωσσίαν. Ἡ Ἑλλάς ἐπιθυμεῖ ἀσμένως καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης νὰ χαιρετήσῃ ἐκ τοῦ Βυζαντίου τὰς τρεῖς ταύτας μεγάλας δυνάμεις· ἡ Ἑλλάς δὲν χωρίζεται ἀπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν φῶτων, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ὀρθοκαίας· δι' αὐτῶν θέλει τείνει χαιρὰ φιλικὴν πρὸς πάσας τὰς δυνάμεις τῆς Εὐρώπης.

Ἐξέθίκαμεν τὰς γενικωτάτας ἀρχάς, τὸ πηδάλιον τῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος, τὴν πυξίδα τῆς μιᾶς τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπανα-

στάσεως, καθήκον πρὸς τὴν πατρίδα τελούντες· εἰς τὸν πατριωτικὸν δὲ καὶ τὰ φῶτα τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐναπόκειται ἡ θέσις τῶν στοιχείων καὶ τῶν θεμελιωδῶν βίσεων τῆς ἐσωτερικῆς προόδου καὶ εὐημερίας τῆς πατρίδος. Ἡ ἐθνικὴ Συνέλευσις πρέπει νὰ λάβῃ πρὸ πάντων ὑπ' ὄψιν τὰς εἰλικρινεῖς συμβουλὰς τοῦ Ἀγγλικοῦ τύπου περὶ βελτιώσεως τῶν οικονομικῶν καὶ περὶ ἀνακτίσεως τῆς πίστεως τῆς Ἑλλάδος· ὁ δημόσιος πλοῦτος εἶναι ὡς ἡ καρδιά τοῦ σώματος, ἥτις διὰ τῆς ἀορτῆς ἐπινέμει τὸ ζωηφόρον καὶ εὐεργετικὸν αἷμα πανταχοῦ καὶ αὖξει καὶ ἰσχυροποιεῖ τὰ μέλη συμ-πράξον ἅμα τὸ ὅλον· τὰ οικονομικὰ ἐνὸς κράτους εἶναι ὁ γνῶμων τῆς εὐημερίας, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ βιωσίμου αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν νέαν γενεάν ἀνατίθεται ἡ τήρησις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπαναστάσεως. Naί· ἡμῖν τοῖς νέοις ἀνατίθεται τὸ εὐγενὲς καθήκον τῆς ἀνοψώσεως τῆς πατρίδος· ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας στρατευόμενοι καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος σκοποῦντες, ζηλωταὶ τῶν προγονικῶν ἔργων δειχθῶμεν· διὰ μόνων τῶν ἀρετῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ θά καταστήσωμεν τὴν Ἑλλάδα μεγάλην καὶ κραταίαν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ



007000168508